

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Porušování autorských práv v oblasti hudebního průmyslu
Copyright Infringement in the Music Industry

Student :
Vedoucí bakalářské práce:

Bc. Jiří Svoboda
JUDr. Bohuslav Halfar

Ostrava 2012

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Jiří Svoboda**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208T011 Ekonomika a právo v podnikání
Téma: Porušování autorských práv v oblasti hudebního průmyslu
Copyright Infringement in the Music Industry

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Autorská práva k hudebním dílům jako součást duševního vlastnictví
3. Ochrana práv k hudebním dílům
4. Kolektivní správa autorských práv k hudebním dílům
5. Hudební pirátství v praxi
6. Ekonomické aspekty hudebního pirátství a náměty pro jeho možné řešení
7. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

FRITH, Simon and Lee MARSHALL. *Music and Copyright*. 2nd ed. New York: Routledge, 2004. 218 s. ISBN 0-415-97253-1.

HOLÝ, Petr a Helena CHALOUPKOVÁ. *Autorský zákon: Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 652 s. ISBN 978-80-7179-586-5.

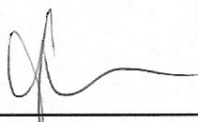
KŘÍŽ, Jan et al. *Aktuální otázky práva autorského*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 83 s. ISBN 978-80-246-1528-8.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

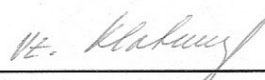
Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Bohuslav Halfar**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 27.04.2012

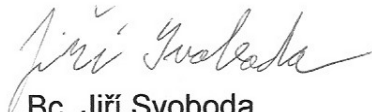
JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně a uvedl jsem veškerou použitou literaturu a další prameny.

V Ostravě 12. července 2012

Bc. Jiří Svoboda

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu diplomové práce JUDr. Bohuslavu Halfarovi, který byl ochoten se mého tématu ujmout. Dále bych mu chtěl poděkovat za jeho odborné rady a věcné připomínky, které mi pomohly k vypracování této práce.

Obsah

Obsah	3
1 Úvod	5
2 Autorská práva k hudebním dílům jako součást duševního vlastnictví	7
2.1 Pojem duševní vlastnictví	7
2.2 Autorské právo a jeho právní úprava	8
2.3 Autorský zákon	9
2.4 Obsah autorského práva.....	10
2.5 Autorské dílo	11
2.6 Omezení autorského práva.....	13
2.6.1 Volné užití	13
3 Ochrana práv k hudebním dílům.....	15
3.1 Soukromoprávní ochrana.....	15
3.2 Trestně právní ochrana správní	16
3.3 Trestně právní ochrana soudní	17
3.4 Trestné činy v praxi.....	18
4 Kolektivní správa autorských práv k hudebním dílům	19
4.1 Právní úprava.....	19
4.2 Činnost kolektivního správce	20
4.2.1 Práva povinně kolektivně spravovaná.....	21
4.2.2 Práva dobrovolně kolektivně spravovaná	23
4.2.3 Udělování licencí.....	24
4.3 OSA	24
4.3.1 Práva kolektivně spravovaná	25
4.3.2 Hospodaření	26
4.4 INTERGRAM	29
4.4.1 Práva povinně kolektivně spravovaná.....	29
4.4.2 Práva dobrovolně kolektivně spravovaná	30
4.5 Mezinárodní federace hudebního průmyslu (IFPI)	30
4.6 Rozdíl mezi OSA a INTERGRAM	31
5 Hudební pirátství v praxi	33
5.1 Počátky pirátství a jejich vývoj	33

5.2	Užití pro osobní potřebu.....	35
5.3	Internetové pirátství	38
5.3.1	Peer-to-peer (P2P) sítě	40
5.3.2	Torrenty	42
5.3.3	Servery pro sdílení souborů	42
5.3.4	Warez fóra	43
5.3.5	YouTube	44
5.3.6	Rozhodné autorské právo	45
5.4	Veřejná hudební produkce	47
5.5	Výzkum	51
5.5.1	Cíl výzkumu	51
5.5.2	Metoda výzkumu	51
5.5.3	Výběr vzorku (respondentů).....	52
5.5.4	Analýza dat získaných z dotazníku	52
6	Ekonomické aspekty hudebního pirátství a náměty pro jeho možné řešení	56
6.1	Důsledky porušování autorských práv	56
6.2	Potenciální řešení problému	58
6.2.1	HADOPI	60
6.2.2	Internetové vyhledávače	61
6.2.3	ACTA	61
6.2.4	Vzdělávání	63
6.3	Shrnutí	63
7	Závěr.....	65
	Seznam použité literatury	68
	Seznam zkratk.....	76
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	

1 Úvod

Díky technologickému pokroku a zejména pak masivnímu rozšíření světové internetové sítě podpořeného fenoménem globalizace, je vytvářeno digitalizační prostředí s příznivými podmínkami pro to, aby se výsledky originální tvůrčí duševní činnosti stávaly majetkem v podstatě celého lidstva. Z tohoto důvodu je stále obtížnější zabezpečit patřičnou právní ochranu duševního vlastnictví. To platí pro svět hudby a také filmu dvojnásob, neboť internetové připojení již dnes většinou není omezeno objemem přenášených dat, což výrazně usnadňuje přenos hudebních děl v digitálním formátu prakticky bez ohledu na hranice států, a to velkou měrou nelegálně. Hudba je nedílnou součástí života každého z nás, ať už v menší či větší míře, jen málo kdo z nás si však uvědomuje, jaké úsilí je třeba k tomu, aby vznikl statek, který pak doprovází život většiny lidí. Při úvahách o nakládání s hudebními díly, nebo vlastně s jakýmikoliv díly chráněnými autorskými právy, není dobré se vždy ohlížet jen na právní stránku věci, neboť některá počínání, která zákon připouští, tj. nezakazuje, jsou z etického hlediska přípustná už méně. Každopádně diskuze o morálních zásadách není předmětem této práce, a tak je práce zaměřena pouze na ochranu a zejména pak porušování autorských práv dle právní úpravy se zahrnutím některých ekonomických aspektů.

Cílem práce je vymezit možnosti právní ochrany hudebních děl a objasnit s pomocí příkladů některé méně zřejmé situace z běžného života, neboť některá ustanovení autorského zákona, jenž je stěžejním předpisem pro právní úpravu této oblasti, jsou obtížně srozumitelná nejen pro laika, ale k nepřesnému výkladu občas dochází také osobami, pro které je právo duševního vlastnictví nějakým způsobem součástí jejich profese. A na druhé straně existují také situace, kdy si člověk fakt, že svým jednáním porušuje autorská práva, vůbec neuvědomuje.

Při zpracování práce bude využito právní metody výkladu právních předpisů, především metody jazykové a logické, které mají napomoci transformaci nejednoznačných znění právních norem do řeči běžného občana. Za pomoci metody výzkumu bude provedeno dotazování veřejnosti, dle kterého má být zjištěno povědomí o autorských právech a pohled na některé záležitosti autorských práv a jejich porušování se týkajících. Pro některé aspekty autorského práva bude rovněž použito metody srovnávací, která může pomoci s odhalením některých nedostatků

českých právních předpisů a nalezením možných řešení problémů. Na závěr, z poznatků o aktuální situaci v hudební sféře, získáních za pomoci kompilační metody, a výzkumu bude snahou navrhnout možná řešení situace.

Diplomová práce je rozdělena do sedmi kapitol. Náplní první kapitoly je nastínění právní úpravy autorských práv se zaměřením na hudební díla, jakož i vysvětlení některých základních pojmů, se kterými se lze setkat v průběhu dalších kapitol. Na tu pak navazuje kapitola o možnostech ochrany práv k hudebním dílům v právních podmínkách České republiky.

Další kapitola je zaměřena na fungování kolektivní správy autorských práv s tím, že se samozřejmě věnuje kolektivním správcům operujícím v oblasti hudebního průmyslu, to znamená správcům chránící majetková práva autorů hudebních děl a umělecké výkony.

Pátá kapitola má se sesbíranými teoretickými poznatky přinést pohled do praxe, rozebrat nejružnější způsoby užívání děl jako jsou veřejná produkce nebo kopírování děl, přičemž velká pozornost je pak věnována tzv. internetovému pirátství. Do kapitoly je také zahrnut výzkum, za pomoci kterého se má zjistit povědomí společnosti o autorských právech.

V rámci závěrečné kapitoly má být přidán více ekonomický pohled na věc, bude provedeno zhodnocení právní úpravy autorských práv a jejich ochrany a po shrnutí současné situace v hudebním průmyslu a využitím inspirace z jiných zemí budou zmíněna možná řešení problému.

2 Autorská práva k hudebním dílům jako součást duševního vlastnictví

2.1 Pojem duševní vlastnictví

Duševní vlastnictví je statkem, který je dostupný všem v podstatě bez omezení, a proto se vždy týká celé společnosti. Ovlivňuje úroveň její vzdělanosti a hlavně kulturu, která přispívá k celkovému rozvoji společnosti. Protože jsou výsledky duševní činnosti tak snadno dostupné téměř každému bez výjimky, je nesmírně obtížné zajistit jejich dostatečnou ochranu. Právě obtížná ochrana nehmotného vlastnictví je jedním z důvodů pro masivní rozšíření „pirátství“. Tato relativní svoboda užívání majetku duševního vlastnictví je ještě více podporována neustále se rozvíjející globalizací. Nejen v Evropě, zejména díky Evropské unii, případně Evropského hospodářského prostoru, jsou zakládány celní unie, zóny volného obchodu či jednotné trhy, usnadňující přechod státků, tedy i těch nehmotných, jakož i informací apod., z jednoho státu do druhého bez ohledu na samotné hranice států. Tím hlavním zdrojem informací a přístupovým bodem k užívání nehmotných statků, který vlastně ani žádné hranice států nezná, je dnes beze sporu internet. Je zřejmé, že k tomu, aby měla existence práva, a to jakéhokoliv, vůbec smysl, je třeba jej nějakým způsobem chránit. Ve světě bez státních hranic, bez omezení pohybu statků duševního vlastnictví to není tak jednoduché. Autorská díla nepřístupná v jedné zemi, mohou totiž být dosažitelná v zemi jiné.

Právo duševního vlastnictví je svou povahou právem jak veřejným, tak soukromým, nicméně ve vztahu k autorskému právu nabírá převážně soukromoprávní podoby, neboť chrání práva (zájmy) tvůrců a majitelů duševních statků. Pojem duševní vlastnictví, popřípadě duševní statek, bychom mohli nahradit termínem nehmotné vlastnictví, respektive nehmotné statky, neboť zřejmě nehmotné (duševní) je něco, co má hodnotu, avšak ne materiální, přičemž tato nemateriální hodnota je společensky využívána.

Přestože je práce věnována části práva duševního vlastnictví soukromoprávní povahy, tedy autorským právům stěžejním pro oblast hudebního průmyslu, není od věci pro začátek nejprve oblast duševního vlastnictví rozdělit. Toto dělení vychází z kritéria, zdali jsou nehmotné statky výsledkem samotné lidské tvořivosti, nebo je předmětem ochrany hospodářský výkon, tedy statek vznikající při hospodaření

společnosti. Předmětem soukromoprávní ochrany jsou autorská díla chráněná autorským právem a rovněž právy s ním souvisejícími, zatímco průmyslovým právům je ochrana poskytována v rámci veřejnoprávní ochrany právy průmyslovými. Práva průmyslová tvoří jednu velkou oblast práva duševního vlastnictví, v diplomové práci však již dále o nich pojednáno nebude. Pozornost bude nyní nejprve věnována některým obecným aspektům práva autorského.

2.2 Autorské právo a jeho právní úprava

Pro hodně lidí, přinejmenším pro ty, kteří se alespoň částečně někdy zajímali o tematiku práva, nebude překvapením, že právo je souhrn právních norem, jež upravují společenské vztahy. Právo duševního vlastnictví upravuje společenské vztahy vznikající při lidské tvůrčí činnosti, respektive při užívání výsledků této duševní činnosti. Autorské právo pak upravuje vztahy související s užíváním autorských děl.

Nehmotné statky patří v dnešní době k nejvíce obchodovatelným komoditám. Děje se tak mimo jiné díky neustálému vývoji technologií a snadnějšímu přístupu k těmto technologiím. Díky zónám volného obchodu, uniím, dohodám o volném pohybu zboží, služeb, kapitálu, ale hlavně díky obrovskému rozšíření internetu, pro výměnu většiny informací v podstatě neexistují žádné hranice. Jediným možným způsobem, jak zabezpečit ochranu autorských práv i na mezinárodní úrovni, je uzavírání mezinárodních smluv.

Protože Česká republika je rovněž členem několika organizací, společenství a smluvní stranou různých dohod, česká právní úprava navazuje a je plně v souladu s mezinárodní úpravou. Jako nejvýznamnější pro duševní vlastnictví, je možné zmínit Úmluvu o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, Dohodu obchodních aspektů práv k duševnímu vlastnictví – TRIPS, a pro oblast hudebního průmyslu pak také Bernskou úmluvu, respektive na ni navazující Smlouvu o právu autorském z Ženevy z roku 1996 a Římskou úmluvu na ochranu výkonů umělců, výrobců zvukových záznamů a organizací provozujících vysílání (rozhlasové i televizní) z roku 1961.

Samotný základ autorského práva České republiky nalezneme už na ústavní úrovni v rámci Listiny základních práv a svobod, která obsahuje jednak ujednání o tom, že každý má právo vlastnit majetek, a to rovněž nehmotný, tak i právo k výsledkům tvůrčí duševní činnosti. Obecnou českou úpravou práva duševního vlastnictví je zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nicméně základním českým

právním předpisem je zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Od doby, kdy je Česká republika členem Evropské unie, je při vymezování právní úpravy nezbytné vzít do úvahy také komunitární právo. Z pohledu Evropské unie jako hlavního zdroje mezinárodních pramenů je třeba uvést směrnici č. 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, směrnici č. 2004/48/ES Evropského parlamentu a Rady o dodržování práv duševního vlastnictví a směrnici 2006/16/ES Evropského parlamentu a Rady o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.

2.3 Autorský zákon

Jak bylo řečeno, nejpodstatnějším pro autorská práva je autorský zákon, zákon speciální k občanskému zákoníku. Přestože analýza autorského zákona, ani autorského práva samotného není předmětem práce, pro lepší orientaci v dalších kapitolách je vhodné nejprve vysvětlit některé pojmy, se kterými bude možnost se postupně ještě několikrát setkat. Autorský zákon je v souladu s komunitárním právem Evropských společenství, navíc vlastně toto právo zapracovává do českého právního řádu.

Předmětem úpravy autorského zákona jsou práva autora k jeho autorskému dílu, práva související s právem autorským, právo pořizovatele k jeho databázi, a rovněž ochrana práv podle tohoto zákona a kolektivní správa práv autorských a práv s ním souvisejících. Mezi práva související s právem autorským dle zákona patří:

- práva výkonného umělce k jeho autorskému dílu,
- právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu,
- právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu,
- právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání,
- právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv a
- právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu.

2.4 Obsah autorského práva

Zákon rozděluje autorská práva na osobnostní a majetková, jež tvoří obsah zákona (tzv. dualistické pojetí). Osobnostní práva přímo souvisí s osobností autora a vztahem k jeho dílu, jsou nepřevoditelná a autor se jich nemůže vzdát a jeho smrtí zanikají. Výlučnými právy osobnostními dle zákona jsou:

- právo rozhodnout o zveřejnění díla, jinými slovy řečeno o prvním zpřístupnění veřejnosti,
- právo osobovat si autorství,
- právo na nedotknutelnost díla, kde se jedná především o právo udělit svolení ke změně nebo zásahu do jeho díla. (viz §11).

Na rozdíl od většiny zahraničních právních úprav osobnostní práva autora po jeho smrti sice netrvají, i po smrti však musí být s díly zacházeno s určitými omezeními (tzv. postmortální ochrana autorského díla), které uvádí §11 odst. 5. a dle kterého si ani po smrti autora nesmí nikdo osobovat autorství díla, nakládat s dílem tak, aby snižovalo jeho hodnotu a vyjma díla anonymního, musí být vždy uveden autor díla.

Pro výlučná práva majetková taktéž platí, že jsou nepřevoditelná, autor se jich nemůže vzdát, rozdílně od práv osobnostních ale majetková práva mohou přejít na dědice. Mezi majetková práva patří **právo dílo užít**, které dává autorovi oprávnění dílo užít jím samotným, ale také, až na zákonné výjimky (viz níže), kterými jsou zákonná licence a volné užití, udělit svolení k užití jiným osobám. Právo dílo užít opravňuje autora dílo rozmnožovat, rozšiřovat, pronajímat, půjčovat, vystavovat a sdělovat veřejnosti.

Dalším majetkovým právem je **právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého**, jemuž dále podrobněji pozornost věnována nebude, neboť se týká převážně děl výtvarného umění. Co je však s ohledem na téma práce velmi podstatné, je **právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní spotřebu**. Možná trochu kontroverzní ustanovení AZ, které umožňuje uživateli pořídit si rozmnoženinu díla pro osobní potřebu. Toto ustanovení dává pořizovateli rozmnoženiny možnost si legálně vytvořit kopii díla, přičemž právo autora díla na odměnu zůstává nedotčeno. Odpovědí na otázku, jakým způsobem se autorům dostává odměn, když má každý uživatel právo pořídit si kopii bezplatně, je fungování za pomoci tzv. **systému náhradních odměn**. Tímto problémem se

detailněji zabývá kapitola 4., poněvadž výběr příslušných poplatků (odměn) je záležitostí kolektivních správců.

Z popisu autorských práv vyplývá, že jakmile je vytvořeno autorské dílo, jeho autorovi jsou přisouzena práva, která mu zůstávají navždy a mohou zaniknout jedině jeho smrtí (v případě majetkových ani jeho smrtí). Jsou tak vlastně neomezitelná (až na výjimky stanovené zákonem) a rovněž absolutně nezávislá na vlastnictví na jakékoliv hmotné věci, na němž je autorské dílo zachyceno, což je docela zřejmé. Například vlastnictvím výtvarného díla, jako je obraz, fotografie či třeba notového zápisu autorská práva autora díla nezanikají, ani nepřecházejí na vlastníka věci, a na druhé straně ani vlastník této věci zachycující autorské dílo není oprávněn svévolně dílo užívat.

2.5 Autorské dílo

Základním pojmem pro celou oblast autorského práva je „**autorské dílo**“ neboť autorská díla jsou jeho předmětem, jsou důvodem pro vznik práva a jejich následnou ochranu. Zákon demonstrativně uvádí díla, jež jsou předmětem autorského práva, přičemž obecně je to dílo *literární a jiné dílo umělecké či vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, přičemž jakákoliv jiná kritéria, jako například účel či přínos pro společnost se pro rozhodování neberou v potaz*.¹ Aby se však na dílo vztahovala ochrana dle autorského práva, musí dílo splňovat následující dva znaky:

1. je výsledkem jedinečné tvůrčí činnosti autora,
2. je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.

Přeneseně do hudebního světa, **hudební dílo** je stěžejním pojmem pro autorská práva oblasti hudebního průmyslu. Samostatnou definici hudebního díla v zákoně nenajdeme, neboť hudební dílo je pro účely zákona dílem uměleckým. Šámal (2010) uvádí, že „*hudebním dílem je dílo vytvořené spojením a sledem hudebních tónů podle pravidel hudebního umění, přičemž podstatou je vyjádření tvořivé myšlenky zvukovým projevem za použití melodie, rytmu, harmonie, dynamiky a barvy zvuku*.“

¹ § 2 odst. 2 autorského zákona.

Dle zákona jsou předmětem autorského práva také díla, běžně označovaná jako tzv. **díla odvozená**. Jedná se o díla, která vznikla tvůrčím zpracováním díla jiného a rovněž překlad díla do jiného jazyka. Ke zpracování takového díla je vždy potřeba souhlasu autora původního díla, v opačném případě by se jednalo o plagiátorství, tedy neoprávněný zásah do autorského práva. Aby dílo mohlo být klasifikováno jako odvozené, je vyžadována samostatná tvůrčí činnost, nicméně majetková práva autora původního díla se přesto rozšiřují i na nově vzniklé dílo a práva autora nového díla jsou tak omezena na úkor autora původního díla a k užití odvozeného díla je potřeba mít vždy licenci od jeho původního autora. V hudební oblasti jsou díly odvozenými například hudební aranžmá, variace a hlavně tzv. remixy skladeb.²

Zákon dále odlišuje zpracování odvozeného díla od použití námětu (myšlenky) pro vytvoření nového díla, což je z právního pohledu rozdíl podstatný, neboť pouhé použití myšlenky je volné a nepotřebuje tak souhlas autora. V praxi je možné se běžně setkat se situacemi, kdy je těžké rozhodnout, zda se ještě jedná o použití myšlenky a kdy už vytvoření nového díla může být považováno za plagiát. Na tomto místě je třeba podotknout, že autorským právem jsou chráněna nejen kompletní dokončená díla, ale rovněž jeho části či fáze. V hudbě často dochází při skládání díla k použití jen určité části hudební skladby (autorského díla) - věty či taktu, jiným tvůrcem hudebního díla.

Bylo vysvětleno, že předmětem autorského práva je autorské dílo. Vysvětlování, kdo se skrývá pod označením autor, se může jevit jako zbytečné, nicméně právní terminologie je často nevyzpytatelná, a tak je užitečné si přece jen ujasnit, kdo pro účely zákona může být autorem nějakého díla. Zákon říká jednoduše, že autorem díla je fyzická osoba, která dílo vytvořila. To znamená, že autorem díla pro ochranu autorským zákonem nemůže být právnická osoba, neboť ta nemůže dílo vytvořit vlastní duševní činností, ale naopak jím může být i fyzická osoba, která nemá způsobilost k právním úkonům.

Kromě autorského díla je třeba dále rozlišit umělecký výkon, i když stejně jako v případě autora, výkonným umělcem je jediné fyzická osoba, která umělecký výkon vytvořila. Zákon demonstrativně vyjmenovává výkonné umělce, jako například zpěvák, hudebník, tanečník, dirigent, a dále jiné osoby, které hrají, zpívají, recitují, či jinak provádí dílo a výtvořů tradiční lidové kultury. Rovněž práva výkonného umělce

² ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 - 421. Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2010. s. 2502.

jsou tvořena právy osobnostními a majetkovými a jsou téměř totožná s právy autora díla. Jelikož se práva jednotlivých osob v hudbě většinou prolínají, je na místě zmínit, i kdo je dle práva výrobce zvukového záznamu. Na rozdíl od autora a výkonného umělce výrobce zvukového záznamu nemá žádná osobnostní práva a může jím být i právnická osoba, *kteřá na svou odpovědnost poprvé zaznamená zvuky výkonu výkonného umělce či jiné zvuky, nebo jejich vyjádření, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba* (§ 75 odst. 2 AZ). Pro lepší představivost o tom, že práva všech tří uvedených osob se většinou překrývají, lze vzpomenout originální CD a jejich cestu do konečných prodejen. Jen výjimečně by se mohla naskytnout situace, kdy výkonný umělec, tedy například zpěvák, je zároveň autorem díla, které ještě zaznamenává (vyrábí) na zvukový záznam – hudební nosič, které pak následně prodává. V pozici výrobce zvukového záznamu jsou obvykle hudební nakladatelství.

2.6 Omezení autorského práva

Jedině autor, na základě svých majetkových práv k dílu, může rozhodovat o tom, kdo a jak může užít jeho dílo. To samozřejmě platí, avšak AZ připouští výjimku na omezení autorových práv. Telec a Tůma (2007, str. 166) rozlišuje dva způsoby užití díla:

1. Užití se svolením autora, kdy je uživateli díla umožněno užití díla na základě smlouvy (licence) poskytnuté autorem díla,
2. užití bez svolení autora, které se týká situací, jež jsou zákonem taxativně vymezeny jako ty, ve kterých je dovolena užití autorského díla, aniž by bylo potřeba svolení jeho autora. Jedná se o volné užití a bezúplatné zákonné licence.

2.6.1 Volné užití

Jedním z případů, kdy lze dílo chráněné autorskými právy užít bez svolení jeho autora je tzv. volné užití. Přesněji řečeno se takové jednání za užití vůbec nepovažuje. V odst. 1, potažmo 2 §30 se píše: *„za užití díla se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a do práva nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla. Zákon tedy umožňuje uživateli kopírování díla, za podmínky, že tak nečiní pro komerční účely, ale pro osobní potřebu. Podle mezinárodních dohod ale*

v každém případě stále držiteli práva náleží spravedlivá odměna. V podmínkách České republiky řeší kompenzaci za legalizaci vytvoření kopie díla autorský zákon v podobě tzv. náhradních odměn. Podrobněji je otázce užití díla pro osobní potřeby věnována kapitola 5.2. Výjimka volného užití neplatí, jinými slovy řečeno za užití díla, ke kterému je potřeba vždy souhlasu autora, se stále považuje pořízení rozmnoženiny (nebo napodobeniny) počítačového programu (stejně tak počítačové hry), elektronické databáze a rovněž i specifický způsob pořizování rozmnoženiny audiovizuální děl, kde se mají na mysli tzv. bootleg nahrávání a kinoripy.

Jelikož jakékoliv ustanovení zákona musí být v souladu s mezinárodními smlouvami, i výjimky a omezení autorské práva mohou být aplikovány vždy pouze při splnění tzv. tříkrokového (třístupňového testu; Three-step test). Jedná se o tři podmínky, které musí být splněny pro možnost bezesmluvního užití díla. Ta první je podmínkou automatickou, neboť říká, že pro legálnost pořízení rozmnoženiny pro osobní potřebu je nezbytná existence ustanovení zvláštních případů stanovených zákonem. Dále, užití pro osobní potřebu nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití. Jedná se o podmínku ekonomického rázu, kdy se zkoumá, *zda-li vytvořené rozmnoženiny vstupující do soutěže s rozmnoženinami schválenými autorem způsobit výraznou ztrátu výnosů autora*.³ A konečně, třetí podmínka - užitím díla nesmí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

Na úrovni Evropské unie je stěžejním právním pramenem směrnice č. 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv souvisejících v informační společnosti, dle které mohou jednotlivé členské státy stanovit výjimky a omezení práva na rozmnožování děl pro osobní potřebu, za předpokladu, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu. Je tedy individuálně na každém státu, zdali, a případně jakým způsobem umožní uživatelům legální pořízení kopie. Existují také státy, které výjimky z práva autorského vůbec neposkytují, konkrétně to jsou Velká Británie, Irsko či Lucembursko.

³ DOBEŠ, Petr. Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I. In: *Právní rádce*, roč. 15, č. 4, 2001. ISSN 1210-4817. Dostupné také z: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078260-20974790-F00000_detail-rozmnozovani-autorskych-del-pro-soukromou-potrebu-i

3 Ochrana práv k hudebním dílům

Správa práv přináší do předpisů soukromoprávní povahy autorského práva veřejnoprávní prvek. Ochrana nehmotných statků, jež jsou předmětem autorského práva, je totiž v rukou Ministerstva kultury České republiky, respektive Ministerstvem pověřenými kolektivními správci autorských děl, jimiž jsou Ochranný svaz autorský (OSA), INTERGRAM, Divadelní a literární agentura (DILIA), Občanské sdružení GESTOR (Ochranný svaz autorský), Ochranná organizace autorská (OOA-S) a Ochranná asociace zvukařů (OAZA). V souvislosti s ochranou autorských práv k hudebním dílům jsou nejpodstatnějšími prvně jmenovaní OSA a INTERGRAM, a rovněž Mezinárodní Federace hudebního průmyslu, jimiž je věnována kapitola č. 4.

Při použití předmětu ochrany, tzn. autorského díla či uměleckého výkonu, bez svolení osob, které mají právo k užití poskytnout, dochází k porušení autorského nebo s ním souvisejícího práva. Poškozený nositel práva, jak zákon souhrnně označuje autory a umělce, se má pak právo bránit a požadovat odstranění následků neoprávněného zásahu apod. na příslušné právní úrovni. Jinými slovy řečeno, při porušení práva dochází k založení právní odpovědnosti.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, základní pravidla ochrany duševního vlastnictví jsou zakotvena na ústavněprávní úrovni v Listině základních práv a svobod. I když ochrana práv duševního vlastnictví na této úrovni samozřejmě není tou nejpodstatnější, není od věci se o ní alespoň zmínit, neboť Listině základních práv a svobod, jako pramenu nejvyšší právní síly, jsou veškeré ostatní právní předpisy podřízeny. Ochrana na nejvyšší úrovni je zaručována Ústavním soudem a samozřejmě i obecními soudy, které vycházejí ze zákonů, Ústavě, ústavním zákonům a Listině základních práv a svobod podřízeným. Ústavní soud je však postaven mimo systém soudů a je oprávněn rozhodovat pouze o věcech, které jsou podle stěžovatele v rozporu s ústavním pořádkem, takže se se stížnostmi k němu směřovanými ve vztahu k porušování autorských práv stejně často nesetkáme.

3.1 Soukromoprávní ochrana

Právo duševního vlastnictví je poměrně rozsáhlou oblastí s velkou rozmanitostí nehmotných statků, a tak tato oblast z hlediska soukromoprávní ochrany v podstatě není kodifikována. Základním předpisem pro ochranu autorských práv tak zůstává autorský zákon, ve kterém v rámci §40 až 45 najdeme ustanovení týkající se právě

ochrany autorského práva, další obrana poškozeného a jeho možné prostředky ochrany vychází rovněž z občanského zákoníku.

Nejčastější prostředek ochrany je soukromoprávní žaloba. Nositel práva, do jehož práva je neoprávněně zasahováno, může žaloby využít k dovolání se některých nároků (dle autorského zákona se může poškozený dovolávat i několika nároků zároveň). Velmi často se vyskytující nárok je tzv. **zdržovací (negatorní) nárok**. V případě, že dojde k porušování práva a porušování nadále trvá, má jeho nositel právo nárokovat ukončení činnosti, kterou je právo porušováno. V praxi se často jedná například o neoprávněnou výrobu nebo rozšiřování díla (např. padělky).

Tzv. **restituční nárok** umožňuje poškozenému domáhat se obnovení stavu, jenž předcházel zásahu do práva, tzn. stažením neoprávněně vyrobených předmětů z obchodování a případně také jejich zničení, jakož i zničení pomůcek k takové výrobě.) Dalšími žalobními nároky mohou být určení autorství (**nárok určovací**), povinnost poskytnout určité informace (**nárok informační**), jako jsou původ výrobku, uvedení na trh, způsob rozmnožování a jiné) nebo **nárok na satisfakci**, a to na morální nebo peněžní. Kromě morálního zadostiučinění, jímž je veřejná omluva, může žalobce požadovat rovněž zadostiučinění finanční, které se v praxi vyskytuje častěji. Předpokladem možného přiznání finančního zadostiučinění je hrozba vzniku nebo vznik nemajetkové újmy, která není škodou na věci ani ušlým ziskem.

Občanský zákoník umožňuje využít další prostředky ochrany autorských práv a práv s ním souvisejících. Dojde-li k porušení soukromoprávních povinností, může se poškozený dožadovat náhrady škody či ušlého zisku nebo vydání bezdůvodného obohacení. Nárok z bezdůvodného obohacení je speciálně upraven také v AZ, konkrétně v § 40 odst. 4, kde je stanoveno, že *výše bezdůvodného obohacení vzniklého neoprávněným užíváním činí dvojnásobek odměny, která by byla obvyklá za získání licence pro legální užívání*. Pro přiznání náhrady škody nebo ušlého zisku je, na rozdíl od zadostiučinění, potřeba, aby došlo k zavinění. V praxi se v České republice setkáme častěji spíše s peněžitým zadostiučiněním než s náhradou škody či ušlého zisku.

3.2 Trestně právní ochrana správní

V předchozí podkapitole bylo pojednáno o soukromoprávních prostředcích ochrany, nyní se přichází na řadu ochrana autorských a příbuzných práv z hlediska ochrany veřejnoprávní. Pokud dojde k protiprávnímu jednání, které však nedosahuje

míry trestnosti vyžadované pro to, aby bylo jednání posouzeno jako trestný čin, tj. jeho společenská nebezpečnost není vyšší než nepatrná, může být takovéto jednání postihováno jako přestupek. Připomeňme, že přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek označeno v přestupkovém zákoně.⁴ Přestupku se může dopustit fyzická osoba, výjimečně dochází i k porušení veřejnoprávní povinnosti osobou právnickou nebo podnikající fyzickou osobou, kde se pak jedná o správní delikt. Jednotlivé přestupky a správní delikty nalezneme v hlavě VI. autorského zákona, dle kterého se o přestupek nebo správní delikt na úseku kultury jedná, když dojde k „*neoprávněnému užití autorského díla, uměleckého výkonu, zvukového či zvukově obrazového záznamu, rozhlasového nebo televizního vysílání nebo databáze.*“ V praxi se přestupku na úseku kultury například dopustí pořadatel hudebního vystoupení (právnická nebo fyzická osoba, obec apod.), který tak uskuteční bez svolení autora a zaplacení autorských poplatků, to znamená bez nahlášení a uhrazení poplatků příslušnému kolektivnímu správci. Za takový přestupek mu pak hrozí pokuta až 15 000 Kč.

3.3 Trestně právní ochrana soudní

Pokud k ochraně práv nestačí soukromoprávní ani trestně správní prostředky, je ještě možné jako poslední využít práva trestného. Za trestný čin může být považováno i jednání, kterým je zasahováno do práv duševního vlastnictví. Aby se takové jednání dalo označit za trestný čin, musí dojít k naplnění určitého stupně nebezpečnosti pro společnost při naplnění znaků, které jsou uvedeny v trestním zákoníku. Dojde-li tedy k porušení autorského práva a k vyřešení situace nedojde v občanskoprávní rovině, poškozený se může dovolávat ochrany s odkazem na trestní zákoník, konkrétně jeho 270. paragraf. Zde nalezneme popis trestného činu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, kterého se dopouští ten, *kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi.* V témže paragrafu jsou rovněž uvedeny možné tresty, jejichž výše se odvíjí od závažnosti porušení práv. Pachateli může být udělen trest v podobě zákazu činnosti, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, peněžitý trest a v některých

⁴ § 2 odst. 1. zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

případech i odnětí svobody až na dvě léta. Při splnění tzv. kvalifikované skutkové podstaty to může být až 8 let.

3.4 Trestné činy v praxi

Na tomto místě by mohlo být zajímavé uvést také pár statistik. Při pohledu na statistiku evidovanou Českou policií za rok 2011, dojde ke zjištění, že trestné činy porušování autorského práva, práv s autorským právem souvisejících a práv k databázi tvoří jen zanedbatelnou část z celkových trestných činů (konkrétně 0,13%) uskutečněných na našem území za rok 2011 s vyčíslenou škodou 37 385 tis. Kč. Stejná statistika, jen pro rok 2010 uvádí 37 708 Kč, přičemž trestné činy porušující autorská práva tvoří 0,2 % z celkové kriminality. Je zřejmé, že údaje za oba roky uvádějí čísla podobná a relativně velmi nízká. Při pohledu každého napadne, že vypovídací schopnost těchto statistik je jen hodně malá. Důvodem nízkých čísel je několik faktorů. Částečným vysvětlením je už zmiňovaný přístup k uplatňování trestního práva až jako posledního možného prostředku ochrany. Znamená to, že podíl porušování autorských práv na celkové kriminalitě budou trochu zvedat přestupky na úseku kultury či problémy spojené s autorskými právy vyřešené na základě žaloby.

Druhým důvodem pro zkreslenost čísel je skutečnost, že k odhalování těchto trestných činů dochází velmi těžko a pokud k jejich odhalení přece jen dojde, nastává další problém s dokazováním porušování autorských práv. Kromě samotného odhalování se na druhé straně také střetáváme s neochotou trestně oznámení vůbec podávat, což pramení jednak z nízkého povědomí poškozených autorů, kteří kolikrát neví, že z právního hlediska dochází k porušování jejich autorských práv a mohou se tak domáhat právní ochrany, a jednak z tendence podávat raději žaloby či se snažit o dosažení veřejnoprávního postihu v přestupkovém řízení.

Na závěr této kapitoly ještě poznámka - uvedená statistika vypovídá pouze o situaci ohledně trestných činů, nejsou v ní tak zahrnuty zločiny, ale ani přečiny. Pokud by se do úvahy vzaly i přečiny, které se jako porušování autorských práv a s ním práv souvisejících objevují neméně častěji, výsledkem by bylo i přesto téměř stejné číslo v podobě 0,13% z celkové kriminality.⁵

⁵ Statistické přehledy kriminality za rok 2011. *Policie.cz* [online]. [cit. 23.3.2012]
Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-650295.aspx>

4 Kolektivní správa autorských práv k hudebním dílům

Pro autora díla nebo výkonného umělce je nesmírně obtížné, aby si chránil svá autorská (a k nim příbuzná práva) sám a rovněž, aby takováto práva, zejména ta majetková, samostatně vykonával (pro připomenutí - mezi majetková práva autora patří například právo na rozmnožování, půjčování, rozšiřování, či sdělování veřejnosti prostřednictvím televizního či rozhlasového přenosu apod.). Za tímto účelem, jsou v každém státě zřizováni kolektivní správci autorských práv. Na adresu kolektivních správců, a zejména pak těch operujících v hudební sféře, je možné často slyšet velkou kritiku. Organizace v pozici kolektivního správce bývají nejen veřejností, ale často i osobami z hudebního oboru podezřívány z toho, že jejich existence nesplňuje účel, že jejich práce je kolikrát založena na tzv. zásadě presumpce (kolektivní) viny (viz kap. 4.2.1). Cílem této kapitoly je pokus o vysvětlení významu kolektivních správců práv pro hudební oblast, osvětlit problematiku těm, kteří o kolektivní správě velký přehled nemají a tímto popřípadě dát za pravdu nebo vyvrátit již zmíněnou kritiku.

4.1 Právní úprava

Úprava kolektivní správy autorských práv a práv s ním souvisejícím je možné v autorském zákoně (§ 95), kde se kromě charakteristiky, účelu, funkce a dalších informací o kolektivních správcích každý dočte také o právech, která jsou těmito subjekty spravována. Dle zákona je kolektivní správa *činnost vykonávaná soustavně, vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost, nejedná se však o podnikání*. Smí ji provádět pouze právnická osoba se sídlem v České republice sdružující nositele práv, již bylo vydáno oprávnění Ministerstvem kultury ČR. V České republice v současnosti na základě tohoto oprávnění vykonává kolektivní správu autorských práv, ať už literárních, audiovizuálních, hudebních, výtvarných či jiných děl, skoro desítky správců. Z hlediska diplomové práce, to je autorských práv z hudebního oboru, jsou nejpodstatnějšími kolektivními správci **Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním** (dále OSA) a **INTERGRAM**, kterými bude dále věnována tato kapitola. Do této kapitoly bude dále zahrnuto i pár obecných informací o **Mezinárodní federaci fonografického průmyslu** (IFPI) působící na mezinárodní úrovni. Pro úplnost lze uvést také nejmladšího z kolektivních správců – **Ochrannou**

asociaci zvukařů (OAZA). Docela vysoký počet kolektivních správců a z toho plynoucí neefektivnost jsou dalším terčem kritiky.

Co se týče komunitárního práva, na této úrovni neexistují žádná konkrétní nařízení Evropské unie, které by upravovalo pro všechny členské státy podmínky pro působnost kolektivní správy. EU tuto problematiku řeší pouze směrnicemi a právní regulace kolektivní správy je tak ponechaná na jednotlivých státech. Proto se v každé zemi setkáme s trochu odlišným řešením a počet organizací chránících práva se taktéž stát od státu liší. Kupříkladu v Itálii lze nalézt pouze jednu organizaci. Co však zůstává pro většinu zemí společné je vždy monopolní postavení těchto organizací, což platí i pro Českou republiku. Přestože funkci kolektivního správce zastává na našem území několik organizací, vždy mají jednotlivě v oblasti, ve které práva spravují, své monopolní postavení, tudíž nemohou být tato práva zároveň spravována organizací jinou. Nefunguje zde princip volné soutěže a konkurence, navíc je ve de facto hospodářská soutěž narušována i kartelovými dohodami, jež jsou všeobecně s určitými výjimkami zakázány. Jednotliví správci si vlastně rozdělují trh, proto se bez pochyby jedná o určitý druh kartelu. Vědomi si toho byli i zákonodárci a pro činnosti kolektivní správy právě udělili výjimku.

4.2 Činnost kolektivního správce

Dle autorského zákona je účelem kolektivní správy „*kolektivní uplatňování a ochrana majetkových práv autorských a práv s právem autorským souvisejících a umožnění zpřístupňování předmětů těchto práv veřejnosti*“ (§ 95 odst. 1.). Kolektivní správce tedy vystupuje jako jakýsi prostředník a zprostředkovatel práv mezi nositeli práv na jedné straně a uživateli předmětů ochrany na straně druhé. Kolektivní správce není státním orgánem, ale organizací, jejímiž účastníky jsou samotní nositelé práv. Příslušný kolektivní správce vždy spravuje práva nositelů práv a umožňuje užívání předmětu práv vždy tak, jak mu to uděluje oprávnění, respektive autorský zákon. Ten uvádí, která majetková autorská práva jsou spravována kolektivním správcem, avšak třeba dodat, že vedle ze zákona povinně spravovaných práv, existují také práva dobrovolně kolektivně spravována. V našem případě, kdy se pohybujeme v hudební oblasti, nositeli práv budou autoři, výkonní umělci, výrobci zvukového, potažmo zvukově-obrazového záznamu.

4.2.1 Práva povinně kolektivně spravovaná

Práva, která nemohou být vykonávána nikým jiným než kolektivním správcem, a to ani samotným nositelem práva, najdeme v § 96 AZ. Pravomoc, respektive povinnost správců je výhradní, práva nemohou tedy být již spravována individuálně. Tato skutečnost se může jevit docela jako kontroverzní, neboť převzetím práv kolektivním správcem dochází zároveň k omezení práv umělce nebo výrobce svobodně nakládat se svými právy. Právy ze zákona kolektivně spravovanými jsou:

a) právo na odměnu za:

- ***užití zvukového záznamu nebo uměleckého výkonu zaznamenaného na zvukový záznam vydaných k obchodním účelům, vysíláním rozhlasem nebo televizí (dle § 76 odst. 3, resp. § 72 odst. 1).*** Zde se jedná o tzv. úplatnou zákonnou licenci, kdy dochází k prodeji zvukového záznamu nebo zvukové nahrávky uměleckého výkonu, nebo k jeho zpřístupňování vysíláním;
- ***zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu na podkladě zvukového, nebo zvukově obrazového záznamu přenesením jeho obsahu pomocí přístroje na nehraný nosič.*** Zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu je dalším diskutabilním ustanovením zákona. Jde o nejběžnější situaci, o úkon, ke kterému dochází každý den ve velkém měřítku, představuje totiž kopírování zvukové nebo audiovizuální nahrávky. Jelikož se v souvislosti s kopírováním hudebních děl velmi často hovoří o osobní potřebě, je nutno zdůraznit, že zde se účel, za jakým ke kopírování díla dochází, neuvažuje a právo na odměnu autorovi náleží za jakoukoli rozmnoženinu. Nyní znovu dochází k setkání s principem zmiňovaným v úvodu kapitoly, a to principem “kolektivní presumpce viny”⁶, jak bývá tato situace označována. Přeloženo do řeči běžného občana, v praxi to znamená, že na odměny vlastníkům autorských práv přispívá spotřebitel, i když to není jeho záměrem a s konkrétním umělcem nemá jeho příspěvek ve většině případů vlastně co dočinění. Takto přispívajícím je každý, kdo si zakoupí nenahraný nosič, nebo přístroj na vytváření rozmnoženin díla, stejně tak jako jeho samotný výrobce. Platbu dotyčný kupující většinou nepocituje, neboť je již zahrnuta do výsledné ceny. V právní terminologii je příspěvek nazýván jako tzv. **náhradní odměna**.

⁶ Někdy se také hovoří o tzv. *bezdůvodnému obohacení* vybírajících organizací, tj. kolektivních správců.

Zádrhel systému náhradních odměn je v tom, že ne vždy spotřebitel zakupuje čistý nosič za účelem kopírování, rozmnožování apod. statku chráněného autorskými právy, ale může na něj ukládat obsah, jenž vůbec nepodléhá autorskému zákonu. Může se jednat o osobní data, vlastnoručně vytvořená, zapisovaná na nosič za účelem zálohování, nebo materiál volně šiřitelný, nicméně na odměnách autorům se uživatel podílí v každém případě. Z každého nenahraného nosiče, jako jsou například CD a DVD, ale také paměťové karty, pevné disky (harddisky), přenosné USB disky, potažmo přístroje k jejich výrobě, kupříkladu vypalovací mechaniky, kopírky, tiskárny apod., je odváděna paušální částka, za účelem “náhrady” ušlého zisku nositelů práv, bez ohledu na to, co na onom médiu nakonec je uloženo nebo k čemu byl přístroj použit. Seznam veškerých nosičů a zařízení umožňujících zhotovování rozmnoženin i výši odváděných paušálních částek najdeme ve Vyhlášce Ministerstva kultury č. 488/2006 Sb.⁷ Očividně se jedná o systém dotýkající se běžně většiny spotřebitelů a nejvíce jej pociťují velké společnosti, které harddisky i větších objemů k záloze vlastních dat používají běžně. Není divu, že je systém považován přinejmenším jako kontroverzní. Na ochranu kolektivních správců na tomto místě nutno dodat, že kolektivní správci v takovém případě jen provádí, co jim zákon nařizuje, pokud však zároveň konají tak, jak jim zákon umožňuje. Ani směrnice 2001/29/ES⁸ členským státům nedává za povinnost vytvoření systému náhradních odměn, na druhou stranu se s tímto systémem setkáme ve většině evropských zemí. Každopádně vzpomeňme § 30 odst. 2 autorského zákona, kde se píše, že: *„do práva autorského nezasahuje ten, kdo pro svou potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu, nebo napodobeninu díla“*. Tímto zákon vlastně legalizuje určitý způsob jednání ve vztahu k autorským právům, na druhé straně za tohle právo vybírá prostřednictvím kolektivních správců zpětně jakousi “daň”. Systém náhradních odměn své opodstatnění má, i když z pohledu spotřebitele na ně zákon vždy pohlíží jako na potenciální “piráty”, které trestá za rozmnožování autorských výtvorů diskutovaným „poplatkem“. Je fakt, že těžko si dokážeme

⁷ Vyhláška č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn.

⁸ Směrnice 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

představit, že by při každé koupi média mělo docházet ke zkoumání obsahu později na něj zapsaného. Na druhé straně, nejen díky rozvoji technologií dnes k vytváření a přenášení informací a dat dochází v čím dál, tím větším objemu. S tím pak také souvisí větší potřeba data zálohovat, a to ve skutečnosti znamená, že efektivnost systému náhradních odměn začíná být stále menší.

V autorském zákoně najdeme i další práva na odměnu, jako například za opětovný prodej, půjčování díla či jeho rozmnoženiny, které však pro práci nejsou důležité, neboť se buďto v podstatě již netýkají hudební oblasti, případně se s takovou situací ve vztahu k hudbě člověk setká jen málokdy.

b) Právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla či výkonu umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově-obrazový záznam (§ 96 odst. 1 písm. b AZ). Je sice pravdou, že v dnešní době se už často s takovou situací nesetkáme, nicméně v některých místech je stále možné narazit na stánky zastávající funkci videopůjčovny⁹, respektive v našem případě půjčovny, kde bychom si mohli vypůjčit hudební CD, případně hudební DVD (například koncert).

c) právo na užití kabelovým přenosem, zvukových, zvukově obrazových záznamů a výkonů zaznamenaných na záznamy nevydané k obchodním účelům (§ 96 odst. 1 AZ) Kolektivní správce (zejména OSA a INTERGRAM) dohlíží na přerozdělování odměn z vysílání kabelovými televizemi, ale zároveň uděluje těmto televizím licence k užití předmětu ochrany práv. Oprávnění je v tomhle případě udělováno jen na záznamy, které nejsou určené k obchodním účelům, neboť na ty je poskytována úplatná zákonná licence.

4.2.2 Práva dobrovolně kolektivně spravovaná

Kromě uvedených případů, kdy je kolektivní správce povinen na určitá práva dohlížet ze zákona, může kolektivní správce z vlastní iniciativy dobrovolně spravovat i další práva. Pro práva, která se kolektivní správce rozhodne dobrovolně spravovat, je potřeba, aby získal oprávnění udělované rozhodnutím Ministerstvem kultury ČR. Pro OSA se jedná o rozhodnutí č. j. 4449/2001 ze dne 28. 2. 2001 a rozhodnutí

⁹ Slovo videopůjčovna často vyvolává domněnku, že je na tomto místě možné vypůjčit filmovou VHS (videokazetu), jak tomu z počátku bývalo, nicméně dnes, resp. několik let zpátky bylo možno si vypůjčit i filmové či hudební DVD a CD.

č. j. 1306/2003 ze dne 30. 1. 2003, INTERGRAM pak dobrovolnou správu práv vykonává na základě rozhodnutí MKČR č. j. 3209/2001 ze dne 22. 3. 2001. K detailnějšímu rozboru dobrovolně spravovaných práv je věnována pozornost vždy v rámci kapitol jednotlivých kolektivních správců.

4.2.3 Udělování licencí

Bylo řečeno, že účelem kolektivní správy práv je usnadnění přístupu uživatelům předmětů ochrany, ale hlavně zastupování nositelů práv při výkonu jejich práv. Kolektivní správce usnadňuje přístup k předmětům ochrany – dílům – neboť daný subjekt, v případě, že hodlá dílo nějakým způsobem užít, nepotřebuje mít udělen souhlas každého konkrétního autora či autorů, ale postačí mu souhlas jménem jejich ochranného zástupce – kolektivního správce. Každý uživatel předmětů ochrany je povinen odevzdat odměnu nositeli práva, které kolektivní správce vybírá, shromažďuje, a následně rozděljuje nositelům práv. Kompletní proces je uskutečňován na základě smlouvy, a sice tzv. smlouvy hromadné. Právě na základě hromadných smluv dochází k usnadnění přístupů uživatelům k předmětům práv, neboť v rámci této smlouvy uživatel získává přístup ke všem předmětům ochrany spravovanými kolektivním správcem, i těch, které nejsou předmětem smlouvy. Autorský zákon zde hovoří o **tzv. institutu automatických účinků** hromadné smlouvy, což v praxi znamená, že je-li na základě podepsané smlouvy uživateli poskytnuto oprávnění, toto oprávnění mu dává možnost užít všech duševních statků umělců či výrobců, kteří jsou chráněni autorským zákonem. Z opačného pohledu pak vybrané odměny náleží nejen zastupovaným nositelům práv, ale i těm, kteří smlouvu s kolektivním správcem uzavřeli nemají, ale jsou zastupováni ze zákona a přihlásili se u kolektivního správce k evidenci.

Uživatel, který by užíval výkonu neoprávněně, tj. bez smlouvy s kolektivním správcem, popřípadě mimo její rozsah, se dopouští přestupku, správního deliktu, nebo trestného činu a kromě příslušné sankce po něm může být kolektivním správcem požadována rovněž náhrada škody či vydání bezdůvodného obohacení.

4.3 OSA

Prvním a zároveň nejznámějším z kolektivních správců je občanské sdružení OSA, které oficiálně nese název Ochranný svaz autorský pro práva k dílům

hudebním, o.s., (dále jen OSA) založený již v roce 1919¹⁰. Pro zajímavost, jedním ze zakladatelů byl například také Karel Hašler. Název OSA pravděpodobně pro většinu lidí není ničím, co by slyšeli poprvé, je však nutno přiznat, že ne každý, kdo o OSA někdy slyšel, ví o co se přesně pod názvem skrývá a jaký je jeho význam, neboť povědomí veřejnosti ovlivněné médii je většinou negativní.

Jak už oficiální název napovídá, smyslem OSA je správa autorských práv autorů a hudebních nakladatelů, lépe řečeno práv zastupovaných autorů a členů svazu. Zastupovaným se stane autor díla – skladatel, autor textu k hudebním dílům – textař nebo hudební nakladatel, který je autorem nejméně jednoho veřejně provozovaného díla, což musí prokázat, a zároveň má podepsanou smlouvu o zastupování s OSA. Člen sdružení má na rozdíl od “pouze” zastupovaných hlasovací právo na valných shromážděních. Dle stanov OSA se jeho členem může stát nositel majetkových práv, který však má uzavřenou smlouvu o zastupování a splňuje podmínky uvedené taktéž ve stanovách.

4.3.1 Práva kolektivně spravovaná

V předchozí podkapitole bylo uvedeno, která práva jsou ze zákona kolektivní správci povinni spravovat. Práva spadající do kompetence OSA, a rovněž oprávnění ke správě některých dalších dobrovolných práv, jsou mu udělena na základě rozhodnutí MKČR č. j. 4449/2001. Práva povinně spravována OSA jsou právo na odměnu za zhotovení rozmnoženiny (kopírování), právo na přiměřenou odměnu za pronájem díla a právo na užití kabelovým přenosem děl s textem či bez textu, o kterých bylo pojednáno v kapitole 4.2.1. Zaměříme se nyní na práva, jež OSA vzala pod svou správu dobrovolně. Uvedené rozhodnutí MKČR z roku 2001 a dále rozhodnutí č. j. 1306/2003 svoluje OSA ke správě následujících práv:

a) Právo na rozmnožování a rozšiřování zvukových nebo zvukově obrazových záznamů, tzn. výrobu a prodej zvukových nebo audiovizuálních nosičů

b) Právo na zpřístupňování hudebních děl, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby. Dalo by se říct, že OSA tímto oprávněním získává schopnost reagovat na aktuální situaci ve společnosti,

¹⁰ Tak uvádí stanovy sdružení, nicméně ve skutečnosti dle Laciny došlo při přeměně z původního sdružení na nově vzniklé k několika pochybením, z právního hlediska tedy OSA vlastně existuje až od roku 1996. Viz LACINA, Jan. Chyby Ochranného svazu autorského. *Lidové noviny*, 1996-04-16, roč. IX, čís. 90, s. 1. ISSN 0862-5921. Dostupné online z <http://www.volny.cz/jiri.hradec/tisk/ln160496/ln160496.htm>

na technologický pokrok a globalizaci. Zatímco význam ještě před pár lety dobře známých videopůjčoven je dnes hodně malý a stále se zmenšuje, naopak neustále roste význam světové sítě internet. Když nebereme v úvahu, že lidé už nemusí chodit do videopůjčoven, aby si vypůjčili na pár hodin film, případně hudební CD, neboť si je mohou koupit v obchodě za ceny daleko nižší, než bývaly kdysi, hlavním faktorem způsobujícím pokles zájmu a ochoty občanů docházet do videopůjčoven je jednoznačně právě internet. Oprávnění umožňuje OSA spravovat právo na zpřístupnění děl na internetu a v mobilních sítích, což je dnes již naprosto běžnou věcí.

c) Právo na provozování a přenos provozování hudebních děl živě nebo ze zvukového záznamu, tzv. veřejná produkce. Jedná se o situace, ve kterých dochází k zpřístupňování hudebních děl veřejnosti. S veřejnou produkcí se setkáváme všude kolem nás – dochází k pořádání koncertů, diskoték, v restauraci nebo třeba kadeřnictví běžně nalezneme rádio či televizi. Problematika veřejné produkce je obsáhlá, proto je jí detailně věnována kapitola 5.4.

d) Právo na veřejné provozování hudebních děl prostřednictvím technických zařízení (CD, DVD, MP3 přehrávače) do určité míry souvisí s veřejnou produkcí, takže podrobněji pojednáno rovněž v kapitole 5.6.

e) Právo na vysílání hudebních děl rozhlasem nebo televizí (dle § 21). Právo se vztahuje na jakýkoli druh rozhlasového nebo televizního vysílání, ať už státního nebo soukromého, včetně kabelových a satelitních stanic a simultcastingu¹¹.

f) Právo na pronájem a půjčování originálu nebo rozmnoženin hudebního díla (tzn. videopůjčovna)

4.3.2 Hospodaření

Jak uvádí zákon, kolektivní správa není podnikáním, tudíž by měla být vykonávána nevýdělečně. Jinými slovy řečeno, účelem kolektivní správy není snaha o dosažení zisku, ale jak už bylo uvedeno dříve, zajištění určitých práv pro jejich nositele a zároveň na straně druhé usnadnění přístupu uživatelů k předmětům ochrany, tedy uvedení těchto předmětů na veřejnost. Je třeba upozornit, že správce má samozřejmě nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s jeho činností. Z dostupných materiálů, jako jsou rozvaha, výroční zpráva a výkaz zisku

¹¹ Z angl. *simultaneous broadcast* - simultánní vysílání, kdy dochází k vysílání programu prostřednictvím více než jednoho media najednou (např. rádio i satelitní televize).

a ztráty organizace dostupné na jejich stránkách, se pokusíme vyčíst některá fakta a učinit určitou domněnku o ekonomických aspektech sdružení. Na stránkách OSA je k dispozici rovněž ročenka pro rok 2011, která obsahuje některé základní informace. Podívejme se nejprve na hlavní ukazatele hospodaření, které mají, stejně jako u kterékoliv jiné společnosti, největší vypovídající schopnost, neboť ukazují, jakým způsobem společnost, nebo v našem případě organizace, hospodaří.

Pokud bychom měli začít příjmovou stránkou, celkové inkaso, to znamená celkový příjem do rozpočtu OSA tvořený vybranými autorskými odměnami za užití autorských děl (poskytnutí licence) dle ročenky OSA za rok 2011 činí 884 076 tis. Kč, z čehož 7,76 % tvoří inkaso ze zahraničí. Za rok 2011 tedy OSA obdržel za užití domácích skladeb v zahraničí od zahraničních kolektivních správců 68 616 tis. Kč. Nejvíce OSA vyinkasoval z Německa, Slovenska, Polska a Rakouska. Připomeňme, že i když OSA neprovádí výdělečnou činnost, právo na pokrytí jeho nákladu spojených s prováděním činnosti mu upřeno není. Organizace za rok 2011 zaznamenala náklady ve výši 154 124 tis. Kč. Pohledem na příjmy do rozpočtu organizace a roční náklady, vidíme, že částka vybraná z autorských odměn výrazně převyšuje náklady. Na začátku kapitoly bylo řečeno, že činností kolektivního správce je, mimo jiné, výběr autorských odměn od uživatelů práv a jejich následné přerozdělování nositelům práv. Podle čísel uvedených v ročence organizace i po pokrytí nákladů k vyplacení těchto odměn ještě evidentně dostatek prostředků zbývá. Jak je to ale se skutečným vyplácením autorských odměn už tak na první pohled z výkazů OSA jednoznačné není. Systém rozúčtování autorských odměn je poměrně složitý, provádí se na základě rozúčtovacího řádu OSA, kdy jsou zohledňovány faktory jako délka vystoupení, délka skladby, počet použití určité skladby apod. Ročenka 2011 uvádí pro rozúčtované autorské odměny částku 633 281 tis. Kč, přičemž největší podíl přísluší samotným autorům - 251 056 tis. Kč. Vyplácené autorské odměny tuzemským zatupovaným nositelům práv pro rok 2011 činí 512 928 tis. Kč a 146 723 tis. Kč zahraničním, což dohromady činí 659 651 tis. Kč. Bohužel, proč v dokumentech organizace nalezneme dvě rozdílné položky a čím se od sebe liší, nelze zjistit. V každém případě, vezmou-li se do úvahy vyplácené autorské odměny, které, jak lze předpokládat z označení, byly skutečně vyplaceny, při použití základních matematických znalostí a odečtení vyplacených autorských odměn a nákladů OSA od celkových příjmů, je výslednou částkou 70 301 tis. Kč.

Z hlediska hospodaření by mohl být rovněž zajímavým ještě krátký pohled na výkaz zisku a ztráty organizace. Výkaz zisku a ztráty za rok 2011 je také k dispozici ke stažení na webových stránkách svazu. Nejprve je vhodné připomenout, že cílem neziskové organizace nemůže být snaha o dosažení zisku jako takového, proto v případě, že nějakého zisku dosahuje, očekává se jeho opětovné účelné využití. Dle výkazu zisku a ztráty OSA za rok 2011 dosáhla kladného výsledku hospodaření odpovídající 9 140 tis. Kč už po zdanění.

Po prozkoumání všech uvedených dokumentů a provedení jednoduchých úvah, nakonec zůstává pár nezodpovězených otázek. V zájmu nalezení odpovědi na tyto otázky a úsilím o to, podat co nejpresnější a nejdůvěryhodnější informace o nejznámějším kolektivním správci, byl na adresu OSA elektronickou poštou zaslán dopis s prosbou o zodpovězení a vyjasnění několika otázek. Jeden z největších otazníků visí nad skutečností, že, alespoň tak říká teorie, kolektivní správce slouží k přerozdělování vybraných autorských odměn zpět autorům, jejichž autorská díla jsou právem chráněna s tím, že má právo na pokrytí nákladů spojených s jeho činností. Pokud však zohledníme teoretické poznatky, částka vybraná na autorských odměnách převyšuje náklady a vyplacené odměny o 70 301 tis. Kč. Jakým způsobem je dílem nakládáno s cca 70 milióny plynoucích do rozpočtu OSA, není možné zjistit.

Druhou záležitostí je zisk generovaný za rok 2011. Jako nezisková organizace má OSA povinnost se ziskem dále účelně naložit. Z toho důvodu se nabízí otázka, jak OSA se ziskem dále nakládá.

Další fakt, na který je možná vhodné upozornit, je velikost nákladů. Ty OSA pro rok 2011 eviduje v hodnotě 154 124 tis. Kč, což na první pohled žádné pochybnosti samozřejmě nevzbuzuje. Přidá-li se ale ještě trochu jiný pohled. Při příjmu 884 076 tis. Kč náklady v jejich poměru tvoří 17,4 %, ve vztahu k vyplaceným odměnám jsou procenta ještě vyšší – 23%. Po zprůměrování celkových nákladů na jeden měsíc je konečnou částkou 12 434 tis. Kč. Pro neziskovou organizaci s 576 členy¹² je více než 12 miliónů měsíčně velké číslo.

Bohužel, na závěr kapitoly o toliko kritizovaném kolektivním správci je třeba dodat, že dotazy zasláné na adresu OSA zůstaly bez odezvy, a tak nejasnosti

¹² Údaj za rok 2011. Viz OCHRANNÝ SVAZ AUTORSKÝ. Ročenka OSA 2011. *OSA – Ochranný svaz autorský* [online]. 2011 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.osa.cz/media/107806/osa-rocenka2011-web.pdf>

ohledně ekonomických záležitostí organizace zůstávají, alespoň v rámci této práce, nevyřešeny.

4.4 INTERGRAM

INTERGRAM je nezávislá společnost umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů fungující od roku 1990, jak je možné dočíst se na oficiálních stránkách této společnosti.¹³ Nejedná se tedy o státní organizaci, není ji tudíž možné zrušit. Tak jako ostatní kolektivní správci, vykonává hromadnou správu práv uvedených subjektů, tj. umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů. Celkově se jedná o více než 12 000 umělců či výrobců. Účelem společnosti je tedy podobně jako u OSA výběr autorských odměn od uživatelů, u INTERGRAMu se jedná o uživatele výkonů a záznamů jejich sdělováním veřejnosti, a zpětné rozúčtovávání a vyplacení odměn též subjektům. INTERGRAM, stejně jako OSA a v podstatě ostatní kolektivní správci, bývá za takovouto činnost velmi často kritizována veřejností, přičemž nezřídka je možné zaslechnout dokonce i názory, které existenci společnosti považují za nesmyslnou a nerelevantní.

4.4.1 Práva povinně kolektivně spravovaná

Společnost INTERGRAM na základě oprávnění uděleného rozhodnutím Ministerstva kultury ČR č. j. 3512/96 spravuje práva na:

- ***odměnu za užití uměleckého výkonu nebo záznamu jejich vysíláním rozhlasem nebo televizí;***
- ***odměnu za pronájem a jiné zpřístupňování zvukového nebo zvukově-obrazového záznamu výkonu umělce, nebo jeho rozmnoženiny;***
- ***odměnu za rozmnožování zvukového či zvukově-obrazového záznamu pro osobní potřebu.*** INTERGRAMu společně s OSA přísluší taktéž výběr už zmiňovaných náhradních odměn od výrobců a dovozců nenahraných nosičů, medií a přístrojů umožňujících pořízení rozmnoženiny (viz kap. 4.2.1)
- ***přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově-obrazový záznam (dle § 96 odst. 1 písm. c))***

¹³ Viz <http://www.intergram.cz/>

- ***na užití kabelovým přenosem živých výkonů a výkonů zaznamenaných na zvukový záznam***

vždy v souvislosti s právy zastupovaných subjektů, to znamená výkonných umělců nebo výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů.

4.4.2 Práva dobrovolně kolektivně spravovaná

Dle autorského zákona platí, že „nelze bez předchozího uděleného oprávnění výkonných umělců a výrobců záznamů užit jejich umělecké výkony a záznamy jejich sdělováním veřejnosti. INTERGRAM vykonává svou činnost kolektivní správy v oblasti tzv. veřejných produkcí. Právy kolektivně spravovanými dle autorského zákona jsou:

- ***právo na vysílání již vysílaných uměleckých výkonů zaznamenaných na zvukový záznam***
- ***právo na provozování uměleckých výkonů ze zvukového záznamu a zvukově obrazového záznamu***
- ***právo k provozování rozhlasového nebo televizního vysílání uměleckých výkonů, zvukových záznamů nebo zvukově obrazových záznamů***

Obecně řečeno jak fyzické, tak právnické osoby, při jejichž činnosti dochází ke sdělování těchto výkonů nebo záznamů veřejnosti musí mít k tzv. veřejné produkci povolení umělců a výrobců. Je zřejmě nepředstavitelné, abychom při každém veřejném sdělování hudebních děl veřejnosti vyhledávali dotyčného umělce a výrobce, abychom získali povolení k šíření děl. Je třeba si uvědomit, že uživatelé jsou v popisovaném případě totiž například provozovatelé restaurací, barů, ale také kaváren, kadeřnictví a všichni ti, kteří mají ve své provozovně rádio nebo televizi, pořadatelé koncertů apod. Takhle by to samozřejmě nefungovalo, a právě z takového důvodu byl zřízen kolektivní správce jako INTERGRAM, který oprávnění užití výkonů (záznamů) poskytuje na základě hromadné smlouvy. Problematice veřejné produkce je dále věnována samostatná kapitola (viz kap. 5.4)

4.5 Mezinárodní federace hudebního průmyslu (IFPI)

Dalším podstatným subjektem pro hudební průmysl je Mezinárodní federace hudebního průmyslu (dále IFPI¹⁴). IFPI je organizací celosvětově reprezentující

¹⁴ Z angl. International Federation of the Phonographic Industry.

zájmy více než 1400 nahrávacích společností. Jedná se o neziskovou organizaci registrovanou ve Švýcarsku, která však má pobočky ve 46 státech. Na webových stránkách organizace se píše, že má šest hlavních cílů: bojovat proti porušování autorských práv, usnadnění přístupu a povědomí k právnímu prostředí autorských práv a rovněž vedení sporů snaha o zvyšování ekonomického a sociálního významu hudby a zajišťování průzkumu trhu a vztahů s veřejností.

IFPI má svou sekci rovněž pro Českou republiku, která je samostatným právním subjektem a taktéž zakládajícím členem organizace INTERGRAM. Jejím účelem, samozřejmě bok po boku s cíly celosvětové organizace, je ochrana výrobců zvukových a hudebních zvukově obrazových záznamů, tedy hudebních nakladatelů. V současnosti je členy Národní skupiny pro Českou republiku 25 firem, z těch nejznámějších uvedu například Popron Music, EMI, Universal Music, Warner Music atd¹⁵. Podobně jako u dvou předešlých organizací, ČNS IFPI zajišťuje ochranu práv při vysílání a rozmnožování zvukových a zvukově-obrazových záznamů, dále je oprávněna jednat za její členy s organizacemi, státními orgány, mezinárodními orgány a před soudy. Kromě boje proti hudebnímu pirátství ČNS IFPI celkově sleduje dění v hudebním průmyslu, sbírá data pro některé statistiky a pravidelně každý týden zveřejňuje žebříček prodejnosti alb či samotných skladeb v jakékoliv podobě, včetně vyzvánění pro mobilní telefony.

4.6 Rozdíl mezi OSA a INTERGRAM

Spousta z nás již alespoň jednou někde někdy zaslechla, že v České republice existuje „jakási“ OSA, která má co dočinění s autorskými právy, případně většina z nás alespoň jednou někde název OSA slyšela. Povědomí o jeho kolegovi INTERGRAMU je však daleko nižší. Většinou pouze jedinci nějakým způsobem zainteresovaní v hudbě, vědí, o čem je řeč. Zůstává otázkou, zdali při už tak relativně velkém počtu různých kolektivních správců, hudební průmysl skutečně potřebuje mít hned dva, respektive tři, započítáme-li rovněž Ochranou asociaci zvukařů (OAZA). Hledání odpovědi na tuto otázku by zabralo nejspíše více než několik desítek stran práce a tak je lepší se diskuzi raději vyhnout. Každopádně osoby, které mají za povinnost odvádět „poplatky“ OSA a většinou zároveň i INTERGRAM, často neví, proč tak musí činit vůči oběma. V čem spočívá rozdíl obou kolektivních správců

¹⁵ Viz IFPI. *IFPI – Mezinárodní federace hudebního průmyslu: Národní skupina České republiky* [online]. (2012) [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://www.ifpicr.cz>.

možná pro nezaujatého člověka nemusí být zřejmý. Oba vykonávají kolektivní správu určitých práv z hudební oblasti, chrání práva určitých autorů a práv s právem autorským souvisejících, ale jejich funkce se liší v okruhu nositelů práv. Na oficiálních webových stránkách INTERGRAM se můžeme dočíst, že náplní činnosti INTERGRAM je dohled nad dodržováním práv výkonných umělců, výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů, kdežto OSA spravuje práva autorů hudby, textů a hudební nakladatele.

5 Hudební pirátství v praxi

5.1 Počátky pirátství a jejich vývoj

Ochrana práv duševního vlastnictví, a zejména potom hudebních děl jako takových, není pro veřejnost žádnou neznámou, neboť o záležitostech souvisejících s touto problematikou slýcháváme docela často. Není tomu ani tak dlouho, co se legálnosti užívání hudebních děl v podstatě nepochybovalo, respektive se o porušování autorských práv vůbec nemluvalo. Vysvětlení je prosté, k porušování autorských práv ve vztahu k hudebním dílům docházelo jen velmi zřídka, nebo byla eventuální škoda způsobená autorovi díla zanedbatelná až téměř nulová. Většina z nás už asi takovou dobu nedokáže představit, ale možná z vyprávění, z televize či odkudkoliv jinud si lze vzpomenout a představit si situaci ze 70., 80 let, kdy z počátku byla jediným hudebním nosičem gramofonová deska. Jediným způsobem, jak si tehdy pořídit vinylovou hudební nahrávku bylo, si ji prostě koupit. Pokud pak došlo k zapůjčení kamarádovi, nikdy nebyl půjčovatel označen za „piráta“, jednak protože by o tom stěžít někdo jiný věděl, a jednak protože nějaké další rozšiřování vůbec nepřípadalo v úvahu (nikdo si běžně doma nevylišoval kopii gramofonové desky).

S příchodem **magnetofonových pásek** se situace trochu změnila. Dostat se k pirátské verzi hudební nahrávky začalo být velmi jednoduché, poněvadž takovou nahrávku z originálního nosiče – magnetofonové pásky, mohl udělat každý vlastník magnetofonu, a tak pirátské kazetky byly běžně k dostání na různých místech. Navíc, pokud se posuneme do doby, kdy bylo prosté vlastnit videorekordér, stalo se naprosto rutinní záležitostí za pomoci videorekordéru a na něm vytvořeného videozáznamu převést hudební stopu na magnetofonovou pásku. Zde už se zřejmě o porušování autorských práv jedná, nicméně vzhledem k prodeji prázdných „kazetek“, které byly k dostání třeba i v trafice v tak obrovském rozsahu a možnost snadně a anonymně vytvořit nelegální kopii, bylo takové jednání v podstatě nemožné zjistit, natož tak postihovat. Krom toho další případné vytváření kopie na magnetofonovou pásku bylo v podstatě bezúčelné, neboť nahrávka po dvou natočeních byla natolik nekvalitní, že už člověk při jejím následném poslechu téměř postrádal jakýkoliv požitek.

Zlomový moment přichází s existencí **CD** (a později také DVD) a hlavně **počítačů**. V porovnání s nahrávkami na magnetofonové pásky je cena originálního CD o dost vyšší, alespoň z počátku, kvalita záznamu je však nesrovnatelně lepší

a tak je „kazetková“ verze hudebních děl i přes jeho nižší cenu pomalu, ale jistě na ústupu. Právě v tomto období začíná docházet k velkému rozmachu pirátství. Není totiž vůbec obtížné obstarat si vypalovací mechaniku za pár tisíc korun, a už vůbec ne prázdné CD pro zápis. K tomu, abyste se pak stáli pirátem, stačí jednoduše mít v okolí nějakého skalního fanouška hudebního interpreta, který si zakoupí originální CD a někoho, kdo vlastní vypalovací mechaniku, která už je však jen o pár let později samozřejmou součástí každého počítače.

Druhý, a pravděpodobně ještě větší, zlomový okamžik otvírající brány do světa hudby (a nejen hudby samozřejmě), ať už tedy cestou legální či nelegální, je bezpochyby **internet**. Už tak velmi snadnou dostupnost a možnost nelegálního rozmnožování děl v téměř originální kvalitě, internet ještě více usnadňuje kopírování autorských děl chráněných zákonem, a to se značnou úsporou času i financí. Nejen že k provedení laskavosti kamarádovi v podobě poskytnutí kopie skladby či rovnou celého alba oblíbeného umělce už není třeba vypálení CD, neboť stačí, aby dotyčné osoby měly možnost připojení k internetu, ale především už ani není nezbytné kupovat originální CD v obchodě, poněvadž je možno si ho jednoduše stáhnout z internetu.

Zatímco se v dnešní době je často slyšet názory, že zákony jsou vzhledem globálnímu rozšíření internetu, ale i spoustě dalších moderních technologií umožňujících a usnadňujících přístup, sdílení a rozšiřování hudebních děl hodně pozadu, samotní umělci se na aktuální situaci snaží reagovat a přizpůsobovat se jí.

I když odpověď na otázku „*kde jsi tohle sehnal*“ typu „*stáhni si to z internetu*“, okamžitě nabudí dojem ilegálnosti, je nutné si uvědomit, že dnes již není problém dostat požadované skladby nebo alba na internetu i zcela legálním způsobem. Spousta samotných umělců již dnes většinou nabízí ke koupi svá alba online, často na svých webových stránkách, ať už v dobře známém formátu mp3 nebo wav.¹⁶ I pokud si člověk nehodlá zakoupit zrovna celé album, existuje spousta serverů (nejznámější například iTunes nebo trackitdown.net či beatport.com), na kterých je možné nalézt obrovský výběr skladeb, které je možno si po zakoupení stáhnout do počítače, což ještě pár let zpátky rozhodně nebylo možné. Kromě toho, že uživatel nemusí vůbec nikam chodit, další výhoda spočívá v tom, že má možnost si zakoupit kupříkladu pouze jednu oblíbenou skladbu a nemusí kvůli ní kupovat

¹⁶ Formát wav je klasickým audio souborem, ve kterém jsou komprimovány skladby na originálních CD (zkratka pochází ze slova Waveform Audio Format – tedy formát zvukového záznamu).

hned celé album, kompilaci apod. Aby byl výklad o vývoji, řekněme, hmotných substrátů, nesoucích umělecká (hudební) díla a s ním související porušování autorských práv úplný až do současnosti, je třeba doplnit, že na dnešním trhu již začínají převažovat přenosná a čím dál tím menší média, zároveň s čím dál tím větší kapacitou, takže už i význam medií jako jsou CD a dokonce DVD pomalu začíná opadávat a globální problém pirátství se dostává do jiné dimenze. Výskyt magnetofonových pásek, a možná i videokazet, je už dnes sice víceméně vzácný, a s velkou pravděpodobností nebude trvat dlouho, než většina lidí vlastně ani nebude vědět, o co se jedná, nicméně na podporu zastánců starých klasických vinylů, je důležité říct, že i když se gramofony v převážné většině domácností objevují jen zřídka, gramofonové desky stále nevymřely, neboť jsou stále v hojné míře používány převážně diskžokeji určitých hudebních stylů. Dle IFPI je trh s vinyly dokonce prosperující, ve velkém je poptávka tvořena také sběrateli.

Pokud se budeme bavit dále o užívání hudebních děl v souladu s autorským zákonem, vyvstává zde při teoretické úvaze otázka, jakým způsobem se dá odlišit dílo uživatelem pořízené legální cestou od toho pořízeného nelegálně. Přeneseno do digitálního světa, rozeznat originální CD od kopie není vůbec problém (už jen proto, že originální CD jsou na rozdíl od vypalovaných CD lisovány), jak ale rozeznat legálně staženou mp3 od té nelegální, už jasné vůbec není. Aby byly spekulace uvedeny na pravou míru, není to ani možné. I když by takovýto stažený soubor měl v sobě zapsanou nějakou poznámku, znak či značku, jakože něco podobného skutečně možné je, každý program pro úpravu hudebních souborů by si s ním stejně hned poradil. Jediný způsob, jak se vyhnout případným problémům plynoucím z toho, že by někdo někdy byl považován za hudebního piráta je, že bude mít k dispozici doklad k zakoupené skladbě (skladbám; albu), tedy například výpis z účtu.

5.2 Užití pro osobní potřebu

Problematika užívání autorských děl je tradičně velmi ožehavé téma, přičemž největší diskuze se snad nejčastěji dostává kopírování díla a jeho vztahu k legálnosti. Autorský zákon totiž v tomhle případě, kdy umožňuje volné užití díla, jaksí omezuje práva autora tím, že mu znemožňuje rozhodování o nakládání s jeho dílem. Úplně každý, lépe řečeno každá fyzická osoba je totiž oprávněna zhotovit si kopii díla pro vlastní osobní potřebu. A zde se dostáváme k prvnímu zádrhelu. Nejen v médiích, což by ani nebylo nijak překvapující, ale také i od většiny odborníků

můžeme slyšet, že se v souvislosti s kopírováním díla pro osobní potřebu vždy hovoří o jedné rozmnoženině díla. Stejnou informaci nalezneme i na webových stránkách České pirátské unie, jejímž účelem je ochrana autorských práv k audiovizuálním dílům a snaha o potlačování pirátství v této oblasti. Dle Telec a Tůma (2007) však dochází k mylnému výkladu zákona, neboť ten o počtu vytvořených kopií pro vlastní potřebu nikde nehovoří. V praxi to znamená, že za určitých okolností má každý možnost si **vytvořit i více než jednu rozmnoženinu díla**. Počet není dle zákona omezen žádným konkrétním číslem, pořízení však musí být vždy v souladu se zmíněným **tříkrokovým testem** (viz kap. 2.6.1). Této myšlence dává za pravdu usnesení 5 Tdo 234/2009 Nejvyššího soudu České republiky. Právě počet rozmnoženin a právní povaha zdroje rozmnoženiny byly důvody dovolání obviněného proti usnesení Krajského soudu v Brně k Nejvyššímu soudu. Obviněný byl uznán vinným za porušování autorského práva a práv souvisejícím s právem autorským a dopustil se tak trestného činu tím, že bez souhlasů vlastníků práva k užití děl prodával prostřednictvím internetu kopie filmů a dále tím, že v místě svého bydliště přechovával 236 kopií filmů, počítačových her, programů a hudebních záznamů na DVD a CD nosičích. Obviněný se v dovolání bránil tím, že se, vyjma kusů nabízených a prodávaných na internetu, kde šlo v každém případě o komerční využití a kde pachatel přiznal vinu, jednalo o rozmnoženiny pořízené pro osobní potřeby a ne k hospodářskému prospěchu a jeho jednání bylo tedy dále legální. Obviněný se dovolával u Nejvyššího soudu zrušení usnesení odvolacího soudu, neboť se domníval, že odvolací i okresní soud nesprávně rozhodl o nelegálnosti rozmnožování děl v domnění, že beztrestně je povoleno pouze pořízení jedné kopie pro vlastní potřebu na základě originálu. Nejvyšší soud nakonec dospěl k usnesení, že dovolání obviněného bylo opodstatněné a napadené odvolání zrušil s komentářem, že i když se setkáme s názory, že omezení osobní spotřeby je vztaženo pouze na jeden kus rozmnoženiny, objektivně to „nelze ani z legálního výrazu zhotovit rozmnoženinu (30 odst. 2) dovozovat, neboť užití jednotného čísla v právním předpise je běžnou legislativní technikou a jednalo by se o výklad ad absurdum, tedy o výklad nedovolený. Legislativní právní jazyk totiž hovoří zásadně v jednotném čísle, což je legislativně technickým pravidlem, z kterého nelze v tomto směru v zásadě nic vyvozovat.“ Znamená to, že počet rozmnoženin pro osobní potřeby, který je ještě legální, závisí na výkladu zákona, přičemž v takových případech je vždy nutné vzít do úvahy již několikrát zmiňovaný třístupňový test.

Co se týče vlastnictví originálního díla, z něhož je kopie zhotovena, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že není nezbytné, aby pořízená rozmnoženina byla pořízena z originálu díla, což argumentuje tímto: „z § 30 odst.1 písm. a) nelze dovozovat, že se omezení autorského práva pro pořizování rozmnoženiny díla pro osobní potřebu vztahuje pouze na pořízení rozmnoženiny z originálu díla nebo z jeho legálně zakoupené kopie pořizovatelem rozmnoženiny, neboť v rámci omezení autorského práva pro pořizování rozmnoženin pro osobní potřebu nestanoví toto ustanovení nic o právní povaze zdroje, ze kterého je možno rozmnoženinu díla pro osobní potřebu pořizovat. Může se tedy jednat jak o originál, tak i o rozmnoženinu díla, přičemž není bez dalšího nikterak vyloučeno, aby zdrojová rozmnoženina, ze které si zhotovitel pořídí vlastní rozmnoženinu pro osobní potřebu, byla pořízena i na základě jednání, které je v rozporu s autorským zákonem“.

Shrneme-li uvedené nálezy Nejvyššího soudu české republiky, pro posuzování volného užití díla, konkrétně rozmnožování díla, není v Českých právních podmínkách podstatné množství pořízených kopií ani právní povaha rozmnoženiny, ale rozhodující je to, jestli jsou splněny obě, potažmo tři podmínky třístupňového testu.

Závěrem k problematice vytváření kopií děl pro osobní potřebu je nutné upozornit ještě na pár aspektů, které by nemusely být z ustanovení zákona na první pohled úplně zřejmé. Jak bylo vysvětleno, zákon touthle výjimkou umožňuje spotřebiteli vytvořit si při dodržení určitých podmínek kopii díla, přičemž dle usnesení 5 Tdo 234/2009 Nejvyššího soudu České republiky ani na počtu pořízených kopií, ani na povaze zdroje pro kopírování díla nezáleží. V každém případě, spotřebitel, který nabude díla chráněného autorským právem, ať už originálu nebo rozmnoženiny, nezískává práva k užití díla, to znamená, že ke každému dalšímu nakládání s dílem, jako je další rozmnožování, sdělování veřejnosti či půjčování a prodávání, musí mít svolení autora (licenci). Zároveň, **institut volného užití** nedává spotřebiteli právo si rozmnoženinu vytvořit, pouze mu to při splnění stanovených podmínek povoluje. To hraje významnou roli v případě různých technických prostředků, kterými autor chrání své dílo proti rozmnožování. V praxi to znamená, že autor může zvolit jakéhokoliv technického prostředku za účelem ochrany svého díla proti jeho rozmnožování a spotřebitel se nemůže s odkazem na volné užití domáhat žádného práva. Navíc, nejen ten, kdo vytváří zařízení, které slouží k prolomení ochrany, ale stejně tak ten, kdo takovýchto zařízení k prolomení (k obcházení) ochrany používá, porušuje zákon.

Nejčastěji některá hudební vydavatelství ke kontrole přístupu k chráněnému obsahu používají tzv. **digitální řízení práv** (DRM¹⁷), které bývají integrovány do klasických CD či DVD nosičů, ale také do hudebních souborů dostupných na internetu. O této technologii existuje spousta pochybností, neboť do určité míry omezuje svobodu rozhodování o místě a způsobu poslechu, zamezuje možnost konvertovat soubor do jiného formátu (např. z mp3 do wav), ale také může poškozovat počítač a narušovat soukromí. Nezřídka kdy si spotřebitelé stěžují, že zakoupené CD, DVD či skladbu zakoupenou v internetovém obchodě nelze přehrávat na určitém přehrávači nebo mechanice. Z toho důvodu také některé internetové obchody od ochrany v podobě DRM začaly upouštět, protože při stávající obrovské konkurenci je nespokojený zákazník pro internetový obchod i pro samotného umělce snad horší než žádný zákazník.

5.3 Internetové pirátství

V diplomové práci bylo možné se již několikrát setkat s pojmem „pirátství“. Nedošlo k jeho vysvětlení, neboť lze pojem považovat za dobře známý a v podstatě každý ví, co se jím má na mysli. Přece jen na tomto místě může být užitečné termín vysvětlit, neboť bývá někdy zaměňován či ještě hůře ztotožňován s padělatelstvím (samozřejmě se stále v oblasti duševního vlastnictví), což není zcela správné. K charakterizaci pirátství, není nutné přemýšlet nad nějakou složitou definicí. Nejde totiž o nic jiného než porušování práv duševního vlastnictví, jednoduše řečeno - krádež. Na stránkách České protipirátské unie se píše, že: *„Pirátstvím je jakékoliv neoprávněné užití autorského díla a ostatních předmětů ochrany podle práv souvisejících s právem autorským takovým způsobem, který přísluší pouze nositelům práv k těmto dílům a ostatním předmětům. Pirátství je parazitování na duševním vlastnictví někoho jiného. Pojem pirátství, dnes používaný v celé oblasti práva duševního vlastnictví, má svůj původ na moři, ale s pirátstvím, jak ho známe především ze známých filmů, nemá nic společného. Pirátstvím bylo označováno nelegální vysílání rozhlasových stanic nacházejících se na lodích zakotvených v mezinárodních vodách.“*¹⁸ Na svých webových stránkách IFPI uvádí, že pirátství obecně popisuje *úmyslné porušování autorských práv v komerčním měřítku*

¹⁷ Z angl. Digital Rights Management.

¹⁸ ČESKÁ PROTIPIRÁTSKÁ UNIE. *Česká protipirátská unie* [online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.cpufilm.cz/piracy.html>

(v opačném případě se může jednat o legální užití díla pro osobní užití; viz- kap. 5.2) a pirátství rozděluje do 4 kategorií.¹⁹

1. Prosté pirátství – duplikování originální nahrávky za účelem zisku bez souhlasu držitele práv. Jedná se tedy víceméně o situace, které už nesplňují podmínky pro osobní užití autorským právem chráněného užití díla.
2. Bootlegy (bootleg recording) – nejčastěji jsou za bootleg považovány neautorizované nahrávky živých nebo rozhlasových vystoupení, které jsou pak většinou prodávány bez svolení umělce, skladatele nebo nahrávací společnosti. Ve skutečnosti označení bootleg nese více významu a spoustu autorů za bootleg označuje veškerá svá díla, z kterých nemají příjem, to znamená třeba i ty, která jsou šířena zdarma. Bootleg je, řekněme v profesionálním (hudebním) slangu, označení pro hudební nahrávku, která je složena z více písní dohromady (tzv. mash-up) Proto je lepší pro takovéto neoficiální nahrávání používat označení bootleg recording, neboli bootlegové nahrávání.
3. Padělky – jedná se o výrobky, které mají co možná nejvěrněji připomínat originál. Původní značky a loga výrobce jsou často reprodukovány tak, aby spotřebitel uvěřil, že si kupuje legální výrobek.
4. Internetové pirátství – hudební nahrávky rozšiřované po celém světě prostřednictvím různých systémů v síti internetu bez svolení autorů, natož tak zaplacení autorům, výkonným umělcům a výrobcům zvukových záznamů, jimž nahrávky patří.

Běžně bývá pirátství rozdělováno pouze do dvou skupin, na pirátství prosté (tradiční) a novější internetové. I když se s „prostým pirátstvím“, to znamená s nelegálním vypalováním disků pro komerční, nebo řekněme pro jiné než osobní účely, stále ještě běžně setkáváme, neboť klasické hudební nosiče typu CD či DVD rozhodně ve stádiu zániku nejsou, význam internetu pro hudební průmysl je obrovský. V době moderních technologií a uchovávání hudebních souborů v digitálním formátu, je internet úrodnou půdou pro vytváření pirátských aktivit, nutno ale podotknout, že se stále více a rychleji stává i vhodným médiem pro legální distribuci hudebních děl od autora ke konečnému spotřebiteli při respektování autorských práv.

¹⁹ ČESKÁ PROTIPIRÁTSKÁ UNIE. *Česká protipirátská unie* [online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.ifpi.cz/?rubrika=1132>

Libor Vašíček ve své práci²⁰ shrnul základní rysy, které odlišují internetové pirátství od tradičního.

1. *Internetové pirátství je málokdy pácháno za účelem dosažení komerčního zisku, ale na druhé straně ztráty způsobené osobám zainteresovaným na zisku z prodeje autorského díla jsou kvůli masivnímu rozšíření internetu a s tím spojenou snadnou dostupností obrovské.*
2. *Pachatelé či páchání samotné jsou snadněji odhalitelní, což fakticky popírá častou domněnku o relativní anonymitě ve virtuálním prostředí.*
3. *Internetové pirátství je spíše pácháno běžnými uživateli internetu než nějakými organizovanými skupinami, přičemž velmi často jsou piráty zároveň samotní spotřebitelé.*

Jak většina internetových uživatelů a hudebních nadšenců ví, dnes existuje celá řada možností, jak se k hudbě na webu dostat oficiální cestou, jako jsou například internetové obchody, ale i třeba přímo stránky umělců nebo rádia, nicméně většina online aktivit je přesto uskutečňována v rozporu se zákonem. Následující podkapitoly se věnují různými způsoby získávání hudby z internetu.

5.3.1 Peer-to-peer (P2P) síť

Z právního hlediska se nerozlišuje, jakou formou dochází k transferu díla, zdali je to za pomoci určitého serveru, programu nebo v rámci sítě apod. Vždy tak platí, že pokud uživatel pouze soubor stáhne (tzv. download), jedná v souladu se zákonem, na základě volného užití pro osobní potřebu. Nutno říci, že používáním Peer-to-peer (dále jen P2P) sítí se tak většinou neděje, neboť zároveň dochází ke zpřístupňování souborů ostatním uživatelům, což je vlastně podstatou fungování P2P a dělá tak z P2P sítí v podstatě největší zdroj internetového pirátství. Jedná se o internetovou síť, která za pomoci programů umožňuje jejím uživatelům sdílení souborů (ve většině případů s neautorizovaným obsahem) a to v podstatě jakéhokoliv typu (hudba, filmy, obrázky apod.). Jak už slovíčko „sdílení“ napovídá, tyto sítě jsou ve své podstatě nelegální, neboť napomáhají k porušování autorských práv. Zprostředkování výměny souborů mezi uživateli probíhá za pomoci serveru (tzv. hub), prostřednictvím kterého se uživatelé hodlající vyměnit svá data dostanou do spojení. Z právního pohledu každý, kdo takto zpřístupní ostatním uživatelům soubor ze svého počítače

²⁰ VAŠÍČEK, Libor. *Hudební průmysl v éře globalizace*. [online]. [cit. 2012-05-15]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/daportal/hudebni-prumysl-v-ere-globalizace>

(tzv. upload), užívá dílo dle §12 AZ tím, že ho sděluje veřejnosti a tak, za předpokladu, že se nejedná o výjimku, potřebuje k takovým úkonům svolení autora, to je licenci. Jelikož účastníky těchto sítí jsou většinou běžní spotřebitelé či uživatelé, oprávnění k rozšiřování díla až na výjimky, jako jsou skladby, které dal k dispozici sám autor zdarma, nemají a dopouští se tak jednání v rozporu se zákonem.

Shrneme-li téma P2P, uživatel, který si pouze stáhne skladbu, se nedopouští ničeho nelegálního. Ve valné většině případů však kromě stahování dochází také ke sdílení, mimo jiné proto, že uživatel má většinou přístup k serveru (hubu) až po sdílení určitého objemu dat. Zde pak o porušování autorských práv není třeba diskutovat.

První trest za nelegální sdílení hudebních souborů padl v roce 2007. Pachatel dostal sedmiměsíční podmíněný trest za sdílení hudebních souborů prostřednictvím P2P sítě, přičemž škoda za jeho jednání byla vyčíslena na více než jeden milión korun (i když o vyčíslování způsobených škod by se dalo vždy dlouho polemizovat).²¹ Trest je v porovnání s tresty, které padly za podobná jednání v jiných zemích, hodně benevolentní. Například ve Spojených státech v roce 2010 žena dostala pokutu ve výši dvou milionů dolarů (37 milionů korun dle tehdejšího měnového kurzu) za sdílení 24 skladeb na internetu. Po dvou odvoláních se obhájci J. Rasettové povedlo přesvědčit soud, aby výslednou částku snížil na 54 000 dolarů (téměř milión korun)²². Za takovýto čin je možné v ČR uložit trest odnětí svobody až do dvou let, co může být však pro pachatele ještě horší je náhrada způsobené škody a zaplacení pokuty až do dvojnásobku způsobené škody, tyto částky se totiž pak mohou pohybovat v řádech milionů korun²³. Těžko odhadnout, jestli by i transparentní rozsudek v podobě vyššího trestu byl dost odstrašující na to, aby uživatelé odradil od dalšího sdílení dat.

²¹ ČTK. V Česku padl první trest za nelegální sdílení hudby přes internet
In: *Česká média* [online]. 2007-04-19 [cit. 2012-05-16]. ISSN 1214-1062. Dostupné z:

<http://www.ceskamedia.cz/media/193113/v-cesku-padl-prvni-trest-za-nelegalni-sdileni-hudby-pres-internet>

²² STANČÍK, Martin. Soud ženě snížil pokutu za sdílení hudby o desítky milionů korun. In: *PCTuning* [online]. 2012-01-25 [cit. 2012-05-16]. Dostupné z:

<http://pctuning.tyden.cz/component/content/article/1-aktualni-zpravy/16361-soud-zene-snizil-pokutu-za-sdileni-hudby-o-desitky-milionu-korun>

²³ ŠANDA, Karel. V Česku padl první trest za nelegální šíření hudby. In: *TÝDEN.cz* [online]. 2007-04-19 [cit. 2012-5-16]. Dostupné z:

http://www.tyden.cz/rubriky/media/v-cesku-padl-prvni-trest-za-nelegalni-sireni-hudby_8865.html

5.3.2 Torrenty

Další (bezplatnou) formu stahování a sdílení dat umožňují tzv. torrenty. Jedná se o způsob pořizování autorských děl, který je vždy nelegální (samozřejmě pokud nebereme v potaz díla, která nejsou chráněna autorským zákonem). Torrenty fungují na podobném principu jako P2P sítě, při jejich používání však uživatel vždy jedná v rozporu se zákonem. Na torrentových serverech, z nejznámějších například thepiratebay.org, torrentreactor.net, mininova.org a spoustu dalších, je možné stáhnout si v podstatě jakýkoliv typ souboru od hudby, filmu, přes obrázky, počítačové hry až po programy, stačí k tomu jen mít nainstalovaný potřebný software. Uživatelé se velmi často mylně domnívají, že se používáním torrentů ničeho nezákonného nedopouštějí, problém je ale v tom, že na rozdíl od P2P sítě utorrentového stahování vždy paralelně dochází ke sdílení stahovaného souboru, a tudíž dle autorského zákona jednoznačně k porušování autorského práva. Sporu není o tom, že na torrentových serverech je shromažďováno obrovské množství materiálu s nelegálním obsahem k dispozici všem uživatelům. Odpověď na otázku, jak je možné, že torrenty nadále existují a fungují, je nesmírně obtížná. Samotné servery s torrenty, stejně jako příslušné programy umožňující stahování, se brání tím, že jsou vytvořeny pouze za legálními účely. Jelikož majitele stránek (a ani poskytovatelé připojení k internetu) zatím stále nejsou odpovědní za obsah jejich stránek, to znamená za to, co na ně nahrají samotní uživatelé, je z právního hlediska těžké přiznat torrentovým serverům vinu. Internetové prostředí samo o sobě nabízí vždy celou škálu možností, cest, klíčků, jakým způsobem obejít ten či onen zákon, proto autoři, hudební nakladatelství a další subjekty zainteresované v boji proti pirátství se kolikrát spíše než do souboje právního, dostávají do války technického rázu.

5.3.3 Servery pro sdílení souborů

Snad největší popularity, minimálně v České republice, se dostává serverům zakládaným za účelem sdílení souborů (tzv. filehostingové služby). Tyto servery fungují na principu úschovny, kam každý uživatel může na server nahrát jakýkoliv soubor („uschovat“), který je poté pod určitým odkazem k dispozici dalším uživatelům. Původní myšlenkou těchto služeb bylo vytvořit prostor pro sdílení vlastních souborů, které například z důvodu většího objemu nelze poslat emailem či jinou cestou. Servery pro sdílení souborů se těší velké oblibě zejména proto, že jsou

lehce dostupné i pro běžné uživatele a ve většině případů i zdarma (alespoň v základní verzi). Navíc, stahováním souborů ze serverů poskytující prostor pro uložení dat na základě výjimky o volném užití díla (viz kap.5.2) uživatel neporušuje autorský zákon. Ten však porušují ti, kteří data chráněná autorským právem na server nahrávají bez svolení autora. Jak bylo řečeno, poskytovatelé webových stránek stále, i když se to horlivě snaží prosadit zejména nahrávací společnosti, nemají povinnost kontrolovat a případně odstraňovat nelegální obsah na jejich stránkách. Pokud jim však někdo sdělí, že se na jejich stránkách takový materiál nachází, soubor následně mažou. Největším serverem tohoto typu je německý Rapidshare, který zároveň patří mezi jednu z nejnavštěvovanějších stránek vůbec. Dalším, dnes už bývalým, obrovským serverem byl Megaupload. Z českého prostředí prostor pro nahrávání dat umožňuje velice známý server Uložto.cz. Majitelé autorských práv se dlouhodobě snaží bojovat proti veškerým nástrojům, které ve velkém podporují porušování autorských práv. Záměrně byl Megaupload zmíněn v minulém čase, neboť server byl v roce 2012 zrušen a jeho provozovatelé čelí kromě porušování autorských práv i některým dalším obviněním. Případ má být možná varováním autorů ve spolupráci s poskytovateli internetových služeb, firem sledující datové toky na internetu a policií (v USA hlavně FBI) pro další provozovatele podobných služeb. Jako dalším možný cíl se jeví zmiňovaný Rapidshare a rovněž český web Uložto.cz, který v současnosti bojuje s IFPI. Dle žaloby, provozovatele Megaupload nemazali soubory porušující autorská práva i přesto, že jim jako nežádoucí obsah byla nahlášena, ba naopak po určité době mazali data nahraná pro osobní účely a sami na server nahrávali autorským právem chráněná díla a rovněž za takovou činnost finančně odměňovali i uživatele, přičemž si za celou dobu působení majitelé webu vydělali přes 175 miliónů dolarů. Takovým způsobem Uložto.cz ani Rapidshare nejednají a tak dle jejich názoru v nebezpečí nejsou.²⁴

5.3.4 Warez fóra

Od serveru poskytující prostor pro shromažďování dat je třeba odlišit tzv. warez fóra. Jedná se o diskuzní fóra zaměřená na různé oblasti, kde po zaregistrování má každý uživatel možnost sdílet a vyměňovat příspěvky s ostatními uživateli. Největší rozdílem oproti webům typu Uložto.cz je, že na Warez fórech nejsou ukládána přímo

²⁴ REDAKCE. Tak dlouho se chodí s kradenými filmy na Megaupload, až se FBI utrhne. In: *Lupa.cz* [online]. 2012-01-23 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/tak-dlouho-se-chodi-s-kradenymi-filmy-na-megaupload-az-se-fbi-utrhone/>

žádná data, pouze se vyměňují odkazy na stránky, odkud je možné autorská díla (nelegálně) stáhnout (takže například odkazy na rapidshare.com nebo ulozto.cz). Zveřejňování linků na nelegální soubory je považováno za napomáhání k porušování autorských práv, obvykle však záleží na množství takto zveřejněných odkazů, protože je citelný rozdíl uvést jeden odkaz a sdružovat několik stovek odkazů v rámci jednoho Warez centra.

K problému ilegálnosti diskuzních fór se vztahuje zcela aktuální rozhodnutí okresního soudu ve Zlíně. Moderátor jednoho z největších českých warez fór byl uznán vinným z porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv databázi, za což mu byl udělen podmíněčný trest odnětí svobody na 1,5 roku. Moderátor se dopustil trestného činu tím, že na internet nahrával nelegální kopie různých děl chráněných autorským právem a následně na ně na „svém“ fóru zveřejňoval odkazy. Pachatel na internetu rozšířil více než 2000 rozmnoženin audiovizuálních děl, přičemž za dobu 4 a půl roku na něj umístil přes 14 tisíc audiovizuálních děl. Dle některých odborníků a majitelů práv konečný trest není dostatečně transparentní a zstrašující a tak od páchání podobné trestné činnosti nikoho dalšího neodradí.²⁵ Pro samotného viníka však i podmíněný trest znamená obrovské varování a zároveň komplikace pro jeho budoucí kariéru. Ještě horším výsledkem pro něj celá situace může skončit, pokud poškození nositelé práv, hudební společnosti či jiné zainteresované subjekty uplatní nárok na náhradu škody v podobě ušlého zisku v občanskoprávním řízení. V případě moderátora Warcentra Česká protipirátská unie způsobenou škodu vyčíslila na 80 miliónů korun.

I když uvedené soudní případy o hudebních dílech nikterak nehovoří, vyjma počítačových programů a elektronické databáze, kde nelze aplikovat výjimku o volném užití a tak tato díla nelze legálně ani stahovat, platí stejná pravidla pro jakoukoliv formu sdílení jakéhokoliv druhu autorského díla.

5.3.5 YouTube

Není třeba dlouze vysvětlovat, že Youtube.com je internetový server pro sdílení videí, neboť jej zná dnes už každý běžný uživatel. Ačkoli se na webu nachází několik miliónů videí, je zajímavé se přece jen o Youtube v této kapitole také zmínit, neboť je

²⁵ ČESKÁ PROTIPIRÁTSKÁ UNIE. *Česká protipirátská unie* [online]. [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.cpuofilm.cz/index.htm>

možné na tomto webu nalézt mnoho hudebních klipů, záznamů z živých vystoupení a hlavně hudebních souborů jako takových (především ve formátu mp3).

Youtube, který dnes patří společnosti Google, byl vytvořen za účelem sdílení vlastních video souborů, ale postupem času se server stal největším centrem pro sdílení videí a hudebních souborů všeho druhu, za co je dnes velmi často kritizován a obviňován z porušování autorských práv. Skutečností je taková, že pro Youtube platí to, co bylo řečeno pro ostatní servery umožňující sdílení dat, a sice, že jako poskytovatel služby není povinen aktivně kontrolovat či vyhledávat obsah každého nahraného videa, nicméně pokud je upozorněn někým na obsah porušující autorská práva, videa jsou z Youtube smazána. I když Youtube nezpochybňuje zákonnou možnost vytvoření kopie díla pro vlastní potřebu, stahovat videa z Youtube legální není, a to proto, že to sám server Youtube zakazuje. Videa je možné pouze sledovat na webu, nelze je však stahovat. Abychom byli přesní, videa stahovat z technického hlediska možné je, jelikož existuje několik počítačových programů, které to dokážou, avšak z hlediska právního by se pak v takovém případě jednalo o ilegální činnost.

5.3.6 Rozhodné autorské právo

Existence autorských práv umožňuje vlastnictví duševního majetku, a to vždy v mezích stanovených určitým právním řádem, jak říkají nejobecnější definice. Jak ale určit onu mez, jinými slovy řečeno dle kterého právního předpisu právní ochranu nehmotných statků poskytovat, když hranice států jsou dnes pro většinu statků pouze virtuální, není docela jednoduché. Problematika přeshraničního výkonu práv je komplexní a přesahuje rozsah práce, nicméně v internetovém prostředí, které, jak z jeho samotné povahy vyplývá, fakticky žádné hranice států nezná, je užívání díla v zahraničí docela běžným jevem.

Problém mezinárodní ochrany autorského práva je možno řešit za pomoci mezinárodních smluv, přičemž dle Bernské úmluvy, ke které Česká republika spolu s většinou zemí světa přistoupila, se pro posuzování rozhodného práva pro konkrétní případ užití díla, přičemž je lhostejné, zdali jde o rozmnožování, veřejné šíření, veřejné vystavování apod., vždy aplikuje tzv. **princip teritoriality**. Podstatou principu teritoriality je, že v případě sporné situace, to znamená tam, kdy dochází k mezinárodnímu užití díla chráněného autorským právem určité země, se použije právního předpisu (rozhodné právo) státu, ve kterém **dochází** k onomu užití díla.

Pokud mluvíme o nakládání s autorskými díly prostřednictvím internetu, musíme si uvědomit, že užitím díla je i jeho zpřístupnění (přesněji sdělení veřejnosti) na internetu, tedy nejen sdílení mezi jednotlivými uživateli, ale i jeho nahrávání na server, kde má k němu pak přístup každý uživatel. Přestože dohoda pro státy, které ji podepsaly, řeší problém s rozhodným právem, nezřídka se setkáme se situacemi, ve kterých je rozhodování o tom, kterého právního předpisu se použije, stále sporné. V případě stahování hudebního souboru z internetu, kdy z právního hlediska dochází k rozmnožování díla a tedy k jeho užití, se bude tento akt posuzovat nejspíše podle práva země, ve které ke stažení došlo, tedy tam, kde se nachází počítač, za pomoci kterého ke stažení – k vytvoření rozmnoženiny - došlo.²⁶ Pro lepší představivost je vhodné situaci ilustrovat na příkladu. Dojde-li v České republice ke stažení mp3 nahrávky zahraničního umělce, přirozeně se nabízí, že bude čin posuzován dle českého autorského zákona. Je třeba si uvědomit, že i v takovém případě dochází k přesunu autorských práv za hranice určitého státu. Naopak, pokud si Čech v zahraničí, řekněme v Belgii, stáhne album britské skupiny, opět se na užití díla aplikuje právní předpis států, na jehož území k danému činu došlo, to znamená Belgie, a nezáleží tak na osobě, která dílo užila (stáhla) a už vůbec ne na tom, že autor je britského původu. Dle stejného pravidla (rozhodného práva) by bylo posuzováno i vypálení hudebního CD v Belgii, které by sloužilo k dalšímu nelegálnímu počínání, tj. k rozšiřování prodejem, půjčováním, sdělování atd.

Situace je komplikovanější v případě opačném, tj. při nahrávání (uploadování) souborů na internet. O tom, zdá se v takové situaci jedná o rozmnožování díla nebo jeho sdílení veřejnosti se vedou často spory, to však nemění nic na tom, že se v každém případě jedná o užití díla, ke kterému je třeba mít udělenou licenci autora, neboť dotyčná osoba jeho nahráním na internet (tzn. určitý server, kde jsou data ukládána) tímto umožňuje přístup k dílu dalším uživatelům. Na rozdíl od pořizování rozmnoženiny pro vlastní potřebu (stahování) zde neplatí žádná výjimka. Jelikož nahráním díla na server je umožněno prakticky kterémukoliv uživateli (který má samozřejmě na základě určitého technického vybavení k serveru přístup), mělo by rozhodné právo být určeno dle státu, ve kterém se nachází server. V opačném

²⁶ ČERMÁK, Jiří. Internet a autorské právo - otázka určení rozhodného práva a jiné autorskoprávní aspekty Internetu. In: *ITprávo - server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2000-01-09 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=45621>

případě by totiž teoreticky mohlo být užito právního předpisu kteréhokoliv státu, protože když si představíme, že vzhledem k povaze internetu je možný přístup k dílu odkudkoliv (ať už uživatel hodlá dílo stahovat nebo jen prohlížet), bylo by nesmírně obtížné rozhodovat o tom, kterého právního předpisu má být kdy použito, nehledě na to, že je velmi pravděpodobné, že by se dotýčný při vymáhání svých nároků vždy domáhal u soudu té země, která by mu mohla přinést nejvyšší užitek. Dále je třeba dodat, že pokud by se rozhodné právo orientovalo podle místa, ve kterém se nachází server, mohlo by docházet k zakládání serveru pro tyto účely v zemích s co nejnižší autorskoprávní ochranou.²⁷

5.4 Veřejná hudební produkce

Do kapitoly o autorských právech v praxi je nezbytné zahrnout problematiku, která se do určité míry týká nás všech. Hudba nás nedoprovází pouze při návštěvě diskotéky či baru, kde je to samozřejmě nutností, ale také na spoustě dalších veřejných míst. Namátkově lze vzpomenout restaurace, které dokážou díky hudební kulise vytvořit příjemné prostředí, také v obchodech, kde má hudba rovněž nabudit příjemnější atmosféru, ale i v čekárnách, kadeřnictvích, módních představeních, sportovních akcích, hotelech, prostě všude tam, kde může účastník akce nebo návštěvník slyšet hudbu. S trochou nadsázky by se dalo říci, že všude tam, kde může hudbu zaslechnout někdo z veřejnosti, je nutné mít k takové činnosti oprávnění autora. Jak lze tušit, otázka užití hudebního díla na veřejnosti, jak autorský zákon užití díla pro veřejnou produkci nazývá, je opět dosti ožehavé téma a často je tak možné se setkat se situacemi, kde rozdíl mezi šířením děl veřejnosti a osobním použitím je hodně diskutabilní a výsledek sporu subjektu s kolektivním správcem výsledek je otázkou lepšího právníka.

K veřejné produkci většinou dochází na místech, kde je hudba nedílnou součástí podnikání nebo alespoň výborným marketingovým nástrojem. Těmito místy jsou bez pochyby různé taneční párty jako diskotéky, kluby, koncerty, festivaly, restaurační a ubytovací zařízení, jako například restaurace, hotely, lázně apod.²⁸ Obecně platí, že provozovatelé zařízení sloužící k podnikatelské činnosti, ve kterém je za pomoci reprodukčního technického zařízení, tj. rozhlasové či televizní přijímače,

²⁷ ČERMÁK, Jiří. Internet a autorské právo - otázka určení rozhodného práva a jiné autorskoprávní aspekty Internetu. In: *ITprávo - server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2000-01-09 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=45621> <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=45621>

²⁸ Pro seznam všech míst považovaných za místa veřejné produkce lze odkázat na webové stránky OSA (viz www.osa.cz)

přehrávače atd., umožněno zákaznické veřejnosti poslouchat hudbu jsou povinni událost ještě před započítím ohlásit, respektive získat souhlas uzavřením licenční smlouvy s OSA a případně jiným kolektivním správcem. Stejně pravidlo platí pro všechny subjekty, které pořádají hudební vystoupení, ať už v podobě živé nebo reprodukované hudby. S ohledem na autorský zákon je tak pro placení poplatků lhotejné, jakou formou k veřejné produkci dochází, jestli za něj hosté platí vstupné (to však hraje roli při stanovení výše autorské odměny) nebo vůbec, zda návštěvníci možnosti poslechu hudby využívají. Posledně jmenovaný faktor hraje podstatnou roli u poskytování ubytovacích služeb, jako jsou například hotely. Ubytovací zařízení často poskytují pro své hosty rádiové či televizní přijímače na pokojích, kteří je však vůbec nemusí pouštět a poslouchat či sledovat. Možnost poslechu však mají, a jelikož jsou veškerá ubytovací zařízení považována za místa veřejnosti přístupná, i majitelé těchto zařízení jsou povinni mít udělenou licenci kolektivního správce. Hovoříme-li o zařízeních typu restaurace, bar, kavárna a dále všude tam, kde dochází *k zpřístupňování děl, uměleckých výkonů a záznamů veřejnosti za pomoci přístroje technicky způsobilého k příjmu rozhlasového vysílání či televizního vysílání*, jak zákon činnosti definuje, jsou kompetentními kolektivními správci jednak INTERGRAM a jednak OSA. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že zařízeními, v rámci kterých dochází ke sdělování hudebních děl veřejnosti, tedy k vysílání hudby, ve skutečnosti nejsou jen nejběžnější, již zmiňované, bary, kluby, restaurace – souhrnně gastronomická zařízení – ale celá řada dalších, u kterých to možná na první pohled není tak zřejmé. Namátkově lze jmenovat například obchody, zdravotnická zařízení, dopravní prostředky (městská hromadná doprava, vlaky), ale také kanceláře nebo hudba přehrávána na obřadech. Pro další druhy míst, pro která je vyžadováno licence kolektivního správce, lze opět odkázat na stránky OSA (www.osa.cz). Každý provozovatel je tedy za každé zařízení, ve kterém je umístěno rádio nebo televize povinen ještě před zahájením činnosti získat licenci uzavřením hromadné smlouvy s oběma kolektivními správci a pokud dochází na zmiňovaných místech i k promítání filmů a videí tak dokonce i s OOA-S (Ochranná organizace autorská) starající se o obrazovou složku audiovizuálních děl a případně Dilia, zodpovědná za ochranu hudební složky divadelních děl.

Co se týče pořádání akcí v podobě živé hudby jako jsou různé koncerty, plesy, nebo také, a to je třeba zdůraznit, maturitní večírky apod., je potřeba před pořádáním akce sjednat smlouvu většinou jen s OSA, nicméně dle §100 odst. 5 AZ je pořadatel

rovněž povinen nejpozději 10 dnů před konáním oznámit OSA program produkce s názvy umělců a děl.

Podrobnějšího vysvětlení si vyžaduje tzv. **pořádání akcí v souvislosti s užitím zaznamenaných výkonů a záznamů**. Jednoduše řečeno, jedná se zkrátka o diskotéky a akce podobného typu s využitím služeb diskžokeje. Často se vedou diskuze o tom, kdo je oprávněn, co a kde hlásit, jaké poplatky platit apod. Teorie je taková, že provozovatel akce je ten, kdo je povinen získat od OSA licenci ke sdělování chráněných děl veřejnosti. Na druhé straně, práce DJe je pochopitelně také limitována rozsahem autorských práv. Existuje způsob, kterým se DJ může vyhnout problémům i pokud žádnou autorskou odměnu nikomu neplatí, ale to jen za podmínky, že ke sdělování veřejnosti (tzn. k hraní) používá legálně pořízené originální hudební nahrávky, to znamená originální CD nebo hudební skladby zakoupené v online obchodě, ke kterým musí mít pro prokázání doklad o jejich zakoupení. Pokud DJ hodlá k hraní na akci používat hudební díla, která jsou pořízená jako kopie (na základě výjimky umožňující vytvoření kopie pro osobní potřebu), tedy rozmnoženiny ve formě vypálených CD nebo používá flashdisk, harddisk či počítač, potřebuje k provozování získat oprávnění od INTERGRAMu i OSA. Ochranný svaz autorský nově DJům umožňuje poskytování licenčního oprávnění k užití tzv. **provozních rozmnoženin** jejich veřejným provozováním, které jim povoluje k provozování své činnosti používat kopie hudebních nahrávek. Fakt, že většina z nich takovou licenci nevlastní a proto porušuje autorský zákon je odrazem několika aspektů. Sazby stanovené OSA pro rok 2012 za udělení licenční smlouvy pro potřeby DJ na tři měsíce činí 2100 Kč, na 6 měsíců 3500 Kč a na 12 měsíců je to pak 6000 Kč. Zároveň je nutné, aby DJ měl rovněž udělenou licenci od INTERGRAM, protože v opačném případě by mohlo dojít k porušování autorských práv výrobců zvukových záznamů. Ve skutečnosti jsou největšími porušovateli zákona převážně začínající DJové, kteří jsou teprve na začátku jejich kariéry, mají jen minimální či vůbec žádný příjem z jejich vystoupení a platit několikrát ročně za novou licenci apod. není v jejich silách. Účelem kapitoly samozřejmě není obhajovat nelegální činnost určité skupiny osob, ale pokusit se vysvětlit důvody „motivující“ k porušování autorských práv. Je evidentní, že DJ s velmi nízkými výdělky si licenci může jen stěží dovolit, i když nutno dodat, že většina z nich tak činí i nevědomě v přesvědčení, že prostě používá legálně vytvořenou kopii hudební skladby a celá odpovědnost leží pouze na pořadateli vystoupení (akce).

Nyní je čas se na licenční povinnost podívat ještě na chvíli z pohledu subjektů poskytujících veřejnou produkci. Jak bylo řečeno, pořadatelé hudebních vystoupení musí k činnosti vždy získat oprávnění OSA, provozovatelé umožňující veřejnosti poslech hudby ještě navíc i INTERGRAMU. Taková je teorie vycházející z autorského zákona, jak je zvykem, ne každý zákonnou povinnost dodržuje. Není sporu o tom, že se subjekty, které pro takovou činnost nesjednají s patřičným kolektivním správcem smlouvu, jednají v rozporu se zákonem. Aniž by si to možná uvědomovali, dostávají se tímto do ještě větších problémů, neboť se zároveň stávají dlužníky, poněvadž neplatí autorské odměny vybírané prostřednictvím kolektivních správců. Háček je v tom, že pokud kolektivní správce něco zjistí, subjekt je povinen odměny dopláct i zpětně s ohledem na tříletou promlčecí lhůtu. Z ekonomického hlediska to může znamenat obrovský problém zejména pro některé menší podnikatelské subjekty a v nejhorším případě vést i k úplnému konci podnikání. I za tři roky totiž dluh v podobě autorských odměn může pro podnikatele s nízkými příjmy (výnosy) narůst do výše neúnosné (kolektivní správci však často umožňují domluvit se na splátkovém kalendáři). Pokud se podnikatelé s neuzavřenou smlouvou stanou v tom obrovském množství restaurací, barů, klubů apod. objektem kontroly kolektivních správců, respektive organizací jimi pověřenými, zkoušejí se vymluvit na nevědomost a nejasnost zákona. Z právního hlediska je třeba použít dostatečně omílané tvrzení, že neznalost zákona neomlouvá a proto ani není možné k takovému argumentu přihlížet. Není neobvyklé se setkat i s názory, které dávají nedostatečnou informovanost z oblasti práva duševního vlastnictví za vinu i státu a navrhuji například, aby podnikatelé byli upozorňováni na potřebu sjednávání smluv s kolektivními správci už při vyřizování živnostenského oprávnění.²⁹

Byla uvedena částka odpovídající „speciální“ licenci udělované DJům Ochranným svazem autorským. U stanovení autorské odměny při pořádání veřejné produkce je výpočet poněkud složitější a individuálně se liší. OSA totiž při uzavírání hromadné smlouvy přihlíží ke všem možným faktorům, jako jsou druh a kapacita zařízení, počet reprodukčních přístrojů, výše vstupného, počet opakování akcí v určitém období, druhu sportu a rozsahu užití děl v případě sportovních akcí atd.³⁰

²⁹ VALÁŠEK, DEAN. *Neznalost zákona neomlouvá: O poplatcích OSA, Intergramu & spol.* [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: http://www.cot.cz/data/cesky/00_06/6_trend_8.htm

³⁰ Viz sazebník OSA dostupný na http://www.osa.cz/media/108966/sazebnik_osa2012_a5.pdf

5.5 Výzkum

5.5.1 Cíl výzkumu

Po aplikaci teoretických poznatků z autorskoprávní oblasti, získaných z prvních kapitol práce, do reálného hudebního světa, je užitečné podložit domněnky o chování, jednání, názorech a obecně vztazích občanů směrem k hudbě provedením výzkumu veřejnosti. Pro účely diplomové práce bylo využito metody dotazování a následné analýzy sesbíraných dat s cílem zjistit všeobecné povědomí lidí různých věkových kategorií o autorských právech, možnostech (legálního) získávání hudby, kolektivních správců a v neposlední řadě stanovisko k hudebnímu pirátství.

5.5.2 Metoda výzkumu

Jak bylo řečeno, pro provedení výzkumu byla zvolena metoda dotazování, konkrétně pak v elektronické podobě. Pro vytvoření a následné doručení příslušným respondentům bylo využito služeb serveru www.vyplnto.cz, který nabízí celou škálu možností, jak při vytváření, tak při vyhodnocování dotazníku a stejně tak umožňuje jeho průběžné sledování.

Před vyplněním dotazníku byl každý respondent seznámen s tématem práce, účelem a cílem dotazování. Na zmíněném serveru byl poté k dispozici strukturovaný dotazník s celkem 21 otázkami (viz příloha č. 1). Dotazník se v některých místech větvil, a tak respondenti ne vždy museli odpovídat na všech 21 otázkách.

Dotazník byl určen osobám ve věku 13 - 65 let. Důvod, proč byl výzkum zacílen na takové věkové rozpětí je zřejmý, mladiství pod 13 let většinou mají pouze velmi omezený právní přehled, a tak kolikrát ani netuší, jestli se při získávání hudby dopouští něčeho nelegálního. Možná právě tady by mohl být první kámen úrazu, protože právní přehled jen na velmi nízké úrovni je v tomto věku naprosto běžnou záležitostí, přičemž mladiství pod 13 let si hudbu obstarávají a poslouchají docela často. Horní hranice – 65 let byla naopak určena proto, že lidé v důchodovém věku, i když hudbu třeba poslouchají, se až na pár možných výjimek o hudbu tolik nezajímají, nekupují ji a nestahují z internetu, neboť si většinou vystačí jen s rádiem či televizí.

5.5.3 Výběr vzorku (respondentů)

Pro účely dotazníku byl zvolen výběrový soubor (vzorek), jehož rozsah byl omezen už zmíněnými 13 a 65 lety. Výběr vzorku byl proveden pomocí tzv. kvótního výběru, kdy bylo celkové věkové rozpětí 13 – 65 let rozděleno do 6 věkových kategorií. Aby měl zvolený vzorek co největší vypovídací schopnost, na základě údajů statistického úřadu o celkové populaci obyvatel České republiky a jejich zastoupení v jednotlivých věkových kategoriích, bylo cílem elektronického dotazování dosáhnout výsledku, kde by se dotazníku v procentuálním vyjádření zúčastnilo 51% mužů a 49% žen. Co se týče konkrétního počtu, pro účely diplomové práce a při dodržení tohoto procentuálního (zaokrouhleně) zastoupení každého pohlaví, mělo být ve výsledku 51 mužského a 50 respondentů ženského pohlaví. Do elektronického dotazníku se nakonec podařilo sesbírat odpovědi 105 osob, přičemž odpovědělo 51 mužů a 54 žen, takže stanovený plán byl dodržen. Pro zachování původního poměru mužů a žen, k 51 mužům bylo vybráno 50 žen. Stanoveného plánu už bohužel splněno nebylo v případě jednotlivých věkových kategorií, kdy nejvíce odpovídajících respondentů bylo ve věku 19 až 25 let a 26 až 35 let, což s ohledem na cíl výzkumu na jeho vypovídací schopnosti až tolik neubírá, neboť obě kategorie zahrnují uživatele, kteří se hudbou, ať už v menší či větší míře, zabývají nejvíce a velmi často používají internet.

5.5.4 Analýza dat získaných z dotazníku

Jak bylo řečeno, z celkového počtu 105 odpovídajících bylo nakonec vybráno 101 dotazníků, tak aby byl zachován správný poměr mezi oběma pohlavími. Mezi těmito 101 respondenty se našlo 22, kteří se o hudbu nikterak významně nezajímají, to znamená, že hudbu poslouchají jen minimálně, většinou z rádií, televize apod. Tito respondenti byli pro statistické účely odkázáni na konec dotazníku k vyplnění pohlaví, věku, dosaženého vzdělání a statusu. Není nikterak překvapivé, že největší skupina těchto osob spadá do nestarší kategorie, tedy 56-65 let (7), ale rovněž do nejsledovanější kategorie 19-25 let, což je do určité míry dáno skutečností, že nejvíce z celkového počtu odpovídajících bylo právě ve věku 19-25 let.

Naprosto přesvědčivý a očekávaný výsledek vzešel z odpovědí na otázku *jakým způsobem dotazovaný získává hudbu*, kdy bezmála 89% respondentů odpovědělo, že z internetu. Pouhá necelá 4% z celkového počtu stále, alespoň čas od času, nakupují hudbu v kamenných obchodech (viz graf č. 1). Průzkum dokazuje, že

význam digitalizace hudby je pro její další vývoj zásadní, původní obchodní model s využitím maloobchodníků začíná být zastaralý a je nezbytné hledat nové cesty a způsoby distribuce hudby.

Co se týče způsobu, jakým uživatelé internetu a fanoušci hudby z internetu hudbu získávají, největší popularitě se v České republice dostává serverům pro sdílení souborů, kde se dá předpokládat, že nejvíce bude využíváno služeb ulozto.cz. Jak ukazuje graf č. 2, pouze 3 ze 79 odpověděli, že hudbu nakupují v internetových hudebních obchodech, což je číslo kriticky malé a dokazuje, že čeští občané jsou k nákupu hudebních nahrávek v digitálním formátu prostřednictvím online obchodů skeptičtí. Naopak docela zajímavé zjištění je, že lidé v podstatě vůbec nepoužívají k získávání hudebních skladeb evropským hudebním průmyslem tolik nesnášených peer-to-peer programů a sítí.

Z dotazníku lze vyvodit, že společnost o možnostech legálního nákupu hudebních nahrávek v celku ví, ale nemá dostatečnou motivaci k jejich zakoupení. Existuje nesčetné množství, jak si hudbu na internetu pořídit zdarma, lidé tak většinou nevidí důvod, proč by měli za ní platit. Snad jen ti největší hudební fanoušci jsou po zjištění, že se jim stažená skladba (album) líbí, ochotni si svou oblíbenou nahrávku či album znova pořídit legální cestou (ať už v kamenném obchodě nebo internetovém obchodě), jak odpověděla zhruba polovina dotázaných. Cena je tak zcela pochopitelně hlavním důvodem proto, že lidé raději, než aby si koupili hudbu na originálním nosiči, nebo v online obchodě, si ji raději stáhnou z internetu. Možná bychom měli říct, že spíše než cena jako taková, hlavní roli hraje fakt, že je většinu hudebních nahrávek možné na internetu sehnat zdarma.

Za stěžejní pro zjištění úrovně informovanosti společnosti o záležitostech z oblasti hudby by se daly požadovat otázky týkající se přímo znalosti autorského zákona a kolektivních správců práv – OSA a INTERGRAM.

Jak je vidno z grafu č. 3, název OSA většinou lidem není neznámý, i když ne všichni přesně vědí, jaká je jeho funkce. Ze 79 respondentů pouze 6 odpovědělo, že nikdy o OSA neslyšelo. Téměř 42% (33) s existencí OSA nesouhlasí a naopak 24% si myslí, že OSA svůj smysl má a také jej naplňuje. Je třeba si uvědomit, že se vždy jedná pouze o subjektivní názor, nic totiž nevíme o tom, jaký je právní základ (a nejenom právní) dotyčné osoby a do jaké míry může eventuálně být jeho názor ovlivněn médii apod. Vynecháme-li v tuto chvíli polemizování o příslušné vzdělanosti občanů, ve společnosti převažuje ve vztahu k OSA negativní názor. Zajímavým

zjištěním je také, že skoro 27% (21) přiznává, že, nezná význam OSA, přestože už někdy o ní zaslechlo.

Co se týče INTERGRAM, společnost chránící práva umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů, je pro veřejnost většinou velkou neznámou. Je pravdou, že o INTERGRAM v médiích moc neslyšíme, proto pokud se někdo se společností nedostane přímo do vztahu, většinou ji nezná, neví, za jakým účelem byla založena a jaká práva vlastně chrání. Není proto divu, že v dotazníku 48% (38) účastníků výzkumu odpovědělo, že INTERGRAM vůbec nezná a dalších 19% sice o INTERGRAM ví, nicméně nezná její podstatu (viz graf č. 4).

Do výzkumu byla zahrnuta rovněž otázka ohledně kontroverzního systému náhradních odměn, dle které mělo být zjištěno, do jaké míry jsou lidé informováni o tom, že při každém nákupu prázdných nosičů a paměťových médií (CD, DVD, flashdisky apod. a také zařízení umožňujících zhotovování rozmnoženin (kopírky, vypalovací mechaniky apod.) odvádějí kolektivnímu správci autorskou odměnu. Jelikož je autorská odměna již zahrnuta ve výsledné ceně, není divu, že většina ze spotřebitelů ani netuší, že je při uskutečnění nákupu součástí systému náhradních odměn. Jak lze pozorovat v grafu č. 5, celá polovina z dotázaných o „poplatku“ vůbec neví, dalších 19% neví, z jakého důvodu je platí.

Jedním z předpokládaných nejzásadnějších problémů je nedostatečná znalost autorského zákona, potažmo zásad autorského práva jako takového. Nebereme-li v potaz morální stránku věci, graf č. 6 potvrzuje, že veřejnost většinou předpisy autorského práva moc neznají. Na otázku, jestli je *stahování hudebních souborů z internetu pro svou osobní potřebu v České republice legální*, odpověděla v podstatě polovina dotázaných, že *není*, což, jak už víme, není pravda.

Na závěr dotazníku měli respondenti možnost vyjádřit svůj názor na hudební pirátství a navrhnout možná řešení, která by mohla pomoci v boji proti porušování autorských práv. Mezi názory lidí, kteří se k problematice vyjádřili, převažovaly ty, které za určité řešení (alespoň částečné), jenž by mohlo vést ke snížení hudebního pirátství, považují zlevnění cen hudebních nosičů, zejména pak v kamenných obchodech. Spousta z nich se také domnívá, že nejvýznamnějšími podporovateli hudebního pirátství jsou servery pro sdílení souborů (ulozto.cz, rapidshare.com apod.), a proto zastávají myšlenky takové servery zrušit. Dle výsledku výzkumu jim lze dát za pravdu, neboť přinejmenším v České republice je stránka ulozto.cz jednou z nejpopulárnějších a představuje největší a nejspolehlivější zdroj autorským právem

chráněného materiálu. V dotazníku se objevilo několik názorů vyjadřujících neutrální až kladný postoj jedinců, kdy podle dotyčných, rostoucí hudební pirátství není problém a není důvod s ním bojovat. Prý je totiž na samotných interpretech, aby našli ke svým konečným uživatelům správnou cestu a použili metody přesvědčivé dostatečně na to, aby je jejich „fanoušci“ podpořili a jejich hudbu legálně pořídili. Celkově však většina populace problém hudebního pirátství považuje za téměř neřešitelný.

6 Ekonomické aspekty hudebního pirátství a náměty pro jeho možné řešení

V rámci této kapitoly se na celou problematiku porušování autorských práv pokusíme zaměřit více z ekonomického hlediska. U nehmotných statků není ekonomická stránka věci možná na první pohled tak zřejmá, jako je tomu u statků hmotných. Obtížné je pak i vyčíslení ztrát vznikajících majitelům práv duševního vlastnictví. Každopádně i hudební průmysl je oblastí, ve které se v nemalé míře točí peníze, autorská práva přináší autorům, producentům a také investorům příjem. Právě ekonomické aspekty bývají hlavními důvody, které majitelé vedou k dovolávání se jejich práv a k požadování patřičného zadostiučinění za jim vzniklé ztráty. Pro společnost jako celek je ochrana autorských práv nesmírně důležitá, protože investice do hudby jsou stejně jako ostatní investice zdrojem zaměstnanosti a s tím souvisejících daňových příjmů do státního rozpočtu a ekonomického růstu.

Prodejnost klasických hudebních nosičů každoročně klesá, ale pokles není možné dávat za vinu jen pirátství. Ani to neznamena, že by lidé přestávali mít o hudbu zájem. Díky fenoménu internetu a dalších moderních technologií už jen prostě není obchodní model s využíváním nahrávacích společností a následnou distribucí fyzických nosičů do kamenných obchodů na místě. Je tedy na hudebních umělcích a skladatelích, aby byli dostatečně inovativní, drželi krok s evolucí a přizpůsobili se digitálnímu věku. Na druhé straně, v zájmu vývoje celé společnosti leží také na zákonodárcích každé země, aby na vývoj trhu dokázali reagovat a zajistili patřičnou právní ochranu.

6.1 Důsledky porušování autorských práv

Digitální prodej, jak je dnes moderní způsob distribuce hudby prostřednictvím internetové sítě a jiných technologií označován, již tvoří více než čtvrtinu (29% v roce 2011)³¹ celkových tržeb nahrávacího průmyslu. Dopad nelegálního stahování a sdílení nahrávek je však obrovský. IFPI uvádí, že růst prodeje digitální hudby za poslední léta výrazně zpomalil. V roce 2008 byl zaznamenán meziroční růst 25%, o rok později už jen 12% a za rok 2010 je to dokonce 6%. Mezinárodní federace se domnívá, že digitální pirátství je největší překážkou trvalého růstu digitální hudby a je

³¹ IFPI publishes Digital Music Report 2011. *IFPI*. [online]. London, 2011-01-20 [cit. 2012-06-10]. Dostupný z: http://www.ifpi.org/content/section_resources/dmr2011.html

třeba učinit kroky k jejímu potlačení. Hudební fanoušci dnes mají na výběr z možností, které ještě několik let zpátky byly nepředstavitelné. Inovace v hudebním průmyslu, stejně jako v každém jiném oboru, by měly přispívat k růstu trhu, přitáhnout nové investice (do umělců) a zvyšovat zaměstnanost v oboru. S inovacemi ve světě digitální hudby tomu tak zatím bohužel není³². Díky některým krokům podniknutým k zastavení internetového pirátství ve Francii, Novém Zélandu, Švédsku nebo Jižní Koreji, se v roce 2011 tempo růstu prodeje digitální hudby zvýšilo na 8%, odhadovaných na 5,2 miliard amerických dolarů.

Jak bylo řečeno, hudební průmysl je díky investicím zdrojem zaměstnanosti, je příčinou zvýšeného příjmu do státního rozpočtu díky daním a nepřímo tímto působí na ekonomický růst celé ekonomiky. Není-li zajištěná dostatečná ochrana tvůrčí činnosti, pozitivní efekty mohou začít působit na ekonomiku dané země přesně opačně. V posledních letech bohužel zaznamenáváme spíše stagnaci hudebního průmyslu. Dle IFPI je hlavní příčinou stagnace internetové pirátství, které naopak každoročně rapidně roste. Přestože příjmy z prodeje digitální hudby každoročně rostou, i když nižším tempem, celkový prodej hudby kvůli hudebnímu pirátství výrazně klesá. Mezinárodní federace uvádí, že prodej hudby od roku 2004 klesl o 30%. Není tedy pochyb o tom, že nelegální sdílení souborů má obrovský vliv na prodejnost hudby. Pirátství však má podstatný vliv na investice do nových hudebních talentů a přeneseně pak na hudební průmysl celkově. Investice do nových, teprve začínajících umělců je velmi důležitá, zejména proto, že oproti umělcům s vybudovanou kariérou a vytvořenou kvalitní reputací, nemají neznámí talenti velkou šanci se bez počáteční investice prosadit. Idea, že se umělci místo prodeje jejich nahrávek začnou více soustředit na živá vystoupení, která pro ně mají být profitabilní, v tomhle případě neplatí, neboť pro začínající interprety je nesmírně obtížné přilákat takové množství fanoušků, které by jim stabilně přinášelo zisk.

Hlavními investory v oblasti hudby jsou samozřejmě nahrávací společnosti, které přispívají k práci a životu umělců, společnosti, ale i celkové ekonomiky. Jsou to právě hudební společnosti, které umožňují umělcům budovat kariéru v muzice, podporují je a snaží se je přivést k obecenstvu, lépe řečeno obecenstvo k nim. I sebelepší a talentovanější umělec nikdy nemůže dosahovat výrazných úspěchů, pokud o něm nikdo neví. Hudba musí být veřejnost známa dostupná ke koupi.

³² IFPI Digital Music Report 2010. Music how, when, where you want it. *IFPI*. [online]. [cit. 2012-06-10]. str. 3. Dostupný z: <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2010.pdf>

Odhaduje se, že hudební společnosti vynaloží okolo 30% příjmu z jejich investice na investování do objevování nových talentů, do jejich propagace a dalšího rozvoje, což představuje více než 5 miliard amerických dolarů.³³

I když se to na první pohled nemusí zdát, hudební společnosti svými investicemi do umělců nepřispívají pouze k jejich kariéře, ale jejich investování se vždy dotýká větší hudební komunity, to je skladatelů, hudebních nakladatelů, nahrávacích studií, reklamních agentur a kolikrát také i režisérů hudebních videoklipů nebo záznamů z koncertů apod. Ještě méně je význam investic viditelný tam, kde přispívají nepřímo. Podpora hudebních umělců generuje bez pochyby také zisk pro online prodejce hudby i maloobchodníky, promotéry, pořadatele hudebních akcí a částečně také výrobce hudebních přístrojů.

IFPI odhaduje, že lavinový efekt investic hudebních společností generuje v hudebním průmyslu hodnotu 160 miliónů, a že v širším hudebním sektoru je zaměstnáno více než 2 miliónů lidí, přičemž největší část tvoří příjmy s rádiových reklam.

6.2 Potenciální řešení problému

Subjekty angažované v boji proti pirátství, stejně jako umělci samotní si uvědomují, že snaha zabránit poklesu prodejnosti hudebních nosičů je neúčinná, a že v období digitalizace je potřeba kompletně změnit strategii. Faktorem, který odrazuje od koupě hudebního CD v kamenném obchodě, už není déle pro spotřebitele jen jeho relativně vysoká cena, takže ani podpora prodeje zlevněním originálních nosičů už není řešením. Klasické pirátství v podobě „přepalování“ CD ztrácí svůj smysl, díky internetu se naopak otevírají brány digitálnímu pirátství. Je jasné, že několik let (někdy i desítek let) stará legislativa většiny zemí nemůže s neustále se vyvíjejícím ekonomickým, technologickým a hudebním prostředím držet krok. Některé internetové výzkumy dokazují, že hnacím motorem internetového pirátství je obrovské množství materiálu, který je možný si obstarat zdarma. Pokud spotřebitelé mají k dispozici hudbu bezplatně, nemají důvod si ji kupovat legálně. Rostoucí počet nově vznikajících serverů pro sdílení souborů, peer-to-peer sítí, fór shromažďujících odkazy na nelegální stažení souborů a nelegálních streamingových

³³ IFPI. *Investing in Music: How music companies discover, develop & promote talent*. London, 2010. Dostupné také z: http://www.ifpi.org/content/library/investing_in_music.pdf

stránek³⁴ představují obrovskou hrozbu hudebnímu průmyslu. K nelegálnímu získávání hudby dochází v obrovském měřítku, například ve Velké Británii až 76% digitální hudby je z internetu získáno neoprávněným způsobem, nejčastěji prostřednictvím peer-to-peer sítí.³⁵ Zákonodárci si začínají uvědomovat, že za účelem eliminace porušování autorských práv prakticky není možné a ani by nebylo nijak efektivní trestat každého jedince, který sdílí obsah chráněný autorským právem na internetu. Pozornost se proto namísto uživatelů obrací hlavně na druhou, řekněme nabídkovou stranu. V některých zemích můžeme zaznamenat tendence směřující ke snaze spolupracovat s poskytovateli internetových služeb, k zesílení jejich pravomocí a také k přenesení zodpovědnosti na servery umožňující sdílení materiálu za obsah publikovaný na jejich stránkách. Poskytovatele internetového připojení (ISP's³⁶) nejsou zatím v podstatě nikde odpovědní za chování svých klientů a ani v případě sdílení nelegálního obsahu nejsou povinni a ani nemají právo uživateli zabránit v dalším užívání jejich služeb.

Pokud jde o servery pro sdílení souborů, anglicky označované jako cyberlockers nebo file hosting services, jednoduše servery typu rapidshare.com, megaupload.com a v České republice nesmírně populární ulozto.cz, které umožňují nahrávat různé typy souborů posléze dostupné ke stažení ostatním uživatelům (viz kap. 5.3.3) a torrentové servery, jenž až na pár odlišností fungují na stejném principu (viz kap. 5.3.2), jejich existence se v současnosti otřásá v základech. Studie s názvem *Investigation Into the Extent of Infringing Content on BitTorrent Networks*³⁷ uvádí, že 89% z vyzkoušených torrentových souborů je ilegálních a dá se předpokládat, že situace není nijak odlišná ani u podobných typů serverů. Skutečnost je taková, že poskytovatelé těchto serverů (služeb) nejsou odpovědní za obsah nacházejících se na jejich stránkách a z technologického hlediska ani schopni veškerý materiál kontrolovat, jsou však povinni neautorizovaný obsah mazat na základě upozornění o údajném porušení autorských práv. Tito poskytovatelé jsou pro vlastníky práv obrovským zlem, neboť na jejich stránkách se nalézá obrovské množství materiálu chráněného autorským právem, který je příčinou ušlého zisku umělců. Zdá se, že

³⁴ Z angl. *stream* – proud. Technologie využívána pro kontinuální přenášení audiovizuálních děl po internetu.

³⁵ IFPI Digital Music Report 2011. Music at the touch of a button. *IFPI*. [online]. [cit. 2012-06-10]. s. 14. Dostupný z: <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2011.pdf>

³⁶ Z angl. *Internet Service Providers*.

³⁷ Watters, Paul and Robert LAYTON. *Internet Commerce Security Laboratory: Investigation Into the Extent of Infringing Content on BitTorrent Networks*. 2010 [cit. 2012-06-15]. Dostupný také z: <http://concen.org/forum/attachment.php?aid=4190>

organizacím bojujícím proti digitálnímu pirátství došla trpělivost a tak se jejich pozornost upíná právě na tyto servery. Po úplném uzavření Megaupload.com jsou v ohrožení i další stránky. V některých zemích byl zakázán rovněž přístup ke službám rapidshare.com a jednomu z největších torrentů – švédskému thepiratebay.org.

6.2.1 HADOPI

Bavíme-li se o porušování autorských práv k hudebním dílům, které se již dnes děje převážně v digitálním prostředí, za zmínku jistě stojí, jak se s celou situací snaží vypořádat ve Francii, která si ideu spolupráce s poskytovateli připojení k internetu snaží aplikovat do praxe. Způsob, jakým se francouzský tzv. **HADOPI**³⁸ zákon staví k právu duševního vlastnictví, může být příkladem a inspirací, což však neznamená, že je ideálním řešením, v boji proti internetovému pirátství. Zákon je považován za kontroverzní, každopádně francouzská vláda ale věří, že zákon platný od roku 2010 bude úspěšný, zajistí větší ochranu nositelům práv a bude vzorem pro další státy. Dle odpůrců je zákon příliš přísný a omezuje práva občanů na svobodný přístup k internetu. Zákon do celé problematiky zapojuje poskytovatelé internetových služeb, a to takovým způsobem, že v případě opakovaného porušování práv, mohou uživatele takto konajícího kompletně odpojit od internetu.

Systém funguje na principu „tříkrát a dost“. Pokud se uživatel dopouští nelegálního jednání, je rozpoznán dle jeho IP adresy a obdrží email s varováním. V případě, že je varování bez odezvy a uživatel se znovu dopustí ilegální činnosti, je mu zaslán další dopis, tektokrát klasickou poštou. Pokud ani dvojnásobné varování není dostatečné, hrozí uživateli kromě vysoké pokuty také odpojení internetu až na jeden rok. Na dodržování zákona dohlíží úřad, který je zkráceně označován stejně jako zákon, tedy HADOPI. Dle úřadu je zákon úspěšný, neboť za více než rok existence bylo rozesláno více než 755 tisíc varování³⁹, přičemž více než 95% viníku od svého nezákonného jednání upustilo. Marie-Françoise Marais, prezidentka úřadu HADOPI, tvrdí, že dle výzkumu provedeného Ipsos MediaCT, upozornění

³⁸ Z francouzského *Haute Autorité pour la Diffusion des Œuvres et la Protection des droits sur Internet*.

³⁹ DOČEKAL, Daniel. Francouzské tříkrát a dost snížilo pirátství. HADOPI varovalo přes 750 tisíc uživatelů. In: *Lupa.cz* [online]. 2012-03-28 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/zpravicky/francouzske-trikrat-a-dost-snizilo-piratstvi-hadopi-varovalo-pres-750-tisic-uzivatelu/>

o porušování autorských práv obdrželo už 10% uživatelů P2P sítí, které jsou považovány za největší zlo hudebního světa.⁴⁰

6.2.2 Internetové vyhledávače

Hudební průmysl dává za vinu internetovým vyhledávačům, že výrazně podporují nelegální stahování hudby. Největší poskytovatelé internetových vyhledávačů, kterými jsou Google, Bing nebo Yahoo jsou de facto nejlepším distribučním kanálem nelegální hudby. Například ve Velké Británii 23% spotřebitelů stahuje muziku (neautorizovanou), kterou našlo za pomoci Google, v Irsku je to dokonce 49% uživatelů, kteří k vyhledání a stažení hudby využijí internetového vyhledávače.⁴¹ Mezinárodní federace hudebního průmyslu hrozí Google žalobou za narušování online trhu s hudbou tím, že výsledky vyhledávání na prvních pozicích obsahují odkazy na datová úložiště a torrentové servery.⁴²

6.2.3 ACTA

Do kapitoly o možných řešeních problému rostoucího internetového (digitálního pirátství) je nezbytné zahrnout několik odstavců o tzv. **Obchodní dohodě proti padělatelství (ACTA)**⁴³. Celá diplomová práce zabývájící se autorskými právy a jejich porušováním vychází českého právního řádu. Každý stát má svou vlastní právní úpravu duševního vlastnictví, do určité míry nasměrovanou mezinárodními dohodami a Evropskou směrnicí, a tak například otázka užívání autorských děl může mít jinde trochu jiné parametry. Tato situace by se již brzy mohla změnit. Evropští zákonodárci si uvědomují, že obsoletní právní úprava většiny zemí potřebuje radikální změnu a po vzoru amerických zákonů SOPA a PIPA přichází se snahou o vytvoření nového mezinárodního rámce pro vynucování duševního práva s vlastními orgány, které by neměly být odpovědné žádným dalším státním ani mezinárodním orgánům. Jedná se o kontroverzní dohodu na bázi vícestranné mezinárodní obchodní dohody, která s sebou nese spoustu nejasností a zvláštních omezení, jenž jsou předmětem kritiky některých hnutí a iniciací (nejpopulárnější

⁴⁰ IFPI Digital Music Report 2012. Expanding Choice. Going Global. *IFPI*. [online]. [cit. 2012-06-11]. s. 20. Dostupný z: <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2012.pdf>

⁴¹ Tamtéž s. 24

⁴² RÁDL, Jan. Hudební průmysl zvažuje žalobu na Google. Prý přihlíží pirátství. In: Reflex [online]. 2012-02-17 [cit. 2012-06-12]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/45212/hudebni-prumysl-zvazuje-zalobu-na-google-pry-prihlizi-piratstvi.html>

⁴³ Z angl. Anti-Counterfeiting Trade Agreement.

v této činnosti pirátská unie a hnutí Anonymus), ale také spousty odborníků a dokonce i některých politiků, a které rovněž zapříčinily nevole a protesty občanů ve spoustě zemí EU.

ACTA byla poprvé ohlášena v roce 2007, kdy USA společně s Evropskou unií, Japonskem a Švýcarskem začaly sdílet myšlenku o vytvoření jednotného standardu pro vynucování autorských práv. Rozsah dohody je široký, i když název vyvolává dojem specializace na padělané zboží. Dohoda je zaměřena hlavně na padělané zboží, zejména pak v lékařské oblasti a porušování autorských práv na internetu, což je hlavní důvod pro vyvolaný rozruch. Dohoda byla podepsána 8 zeměmi v roce 2011 a 22 členskými zeměmi EU v roce 2012. Každopádně k tomu, aby dohoda vstoupila v platnost pro Českou republiku, stejně jako ostatní členské státy, které k dohodě přistoupily, je nejprve nutné, aby byla schválena Evropským parlamentem, a poté byla implementována a ratifikována alespoň pěti členy EU.

I když některá omezení v nové verzi ACTA byla vypuštěna (jako například celková odpovědnost poskytovatelů internetových služeb za vše, co jejich zákazníci online dělají, tzn. jaká data nahrávají, stahují nebo vyměňují), ACTA stále dává poskytovatelům větší pravomoc a usnadňuje vymáhání práva a případně postihování viníků. Dle některých odborníků, má dohoda také slabinu ve velmi nízko nastavené hranici trestnosti. Jinými slovy řečeno, definice jsou příliš široké, formulace často vágní, a tak může dojít velmi snadno kýmukoliv k porušení, aniž by si to dotyčná osoba uvědomila, načež se ve většině případů dopouští trestného činu, za který mu přísluší obrovská pokuta.

Přestože dnešní verze ACTA je, zejména díky iniciativě EU, dosti odlišná od té přísnější původní, stále se kolem ní točí spousta nejednotných a rozporuplných názorů. Dohoda má nápomoci v boji proti porušování autorských práv zabráněním v rozšiřování nelegálních kopií a padělků na mezinárodní úrovni s respektováním jednotlivých národních právních řádů, které mají být upraveny tak, aby ACTA mohla být implementována. Dle kritiků však ACTA vede k omezování svobody na internetu, a je v rozporu s Chartou lidských práv a rovněž českou Listinou základních práv a svobod. Další potenciální hrozbou, která by mohla postihnout spoustu běžných spotřebitelů je obava z ukončení výroby levných variant léčiv (tzv. generics).

Je zřejmé, že porušování autorských práv v posledních letech nabírá obrovských rozměrů, především díky svobodnému přístupu k internetu, ale také ostatních moderních technologií, proto je nějaká aktualizovaná právní úprava duševního

skutečně nutná. Otázkou zůstává, zdali právě „globální cenzura internetu“, jak bývají někdy možná s trochou nadsázky opatření ACTA označována, by měla být tou pravou cestou k dosažení úspěchu v boji proti pirátství. Hrozba, že existence smlouvy povede spíše k cenzuře internetu a ústupu cenově dostupnějších generických léků, na což spíše než samotní piráti doplatí internetoví uživatelé a běžní spotřebitelé, tady dle odpůrců dohody rozhodně je.

6.2.4 Vzdělávání

Hudební průmysl se ve spolupráci se zákonodárci jednotlivých států, popřípadě orgánů Evropské unie, snaží o aktivní politiku v boji za snížení hudebního pirátství a potlačování neautorizovaného rozšiřování autorsky chráněného obsahu vytvářením zásad zajišťujících ochranu výtvorů duševní činnosti, delegováním pravomocí, předáváním zodpovědnosti a trestáním pirátů. Nesmírně důležité ale je, aby nezapomínali také na, řekněme pasivní, strategii, čím se má konkrétně na mysli snaha o vzdělávání spotřebitelů v oblasti hudby. Nelegální stahování a sdílení hudby na internetu se stává rutinní záležitostí a tak spotřebitelé ani nejsou nijak podněcováni k tomu, aby se zamysleli, zdali nedělají něco nezákonného nebo neférového vůči umělcům. Mezinárodní federace hudebního průmyslu, která je hlavním iniciátorem různých aktivit v hudební oblasti, považuje veřejné vzdělávání za klíčový faktor pro podporu autorských práv. Vlastníci práv spolupracují s IFPI na několika vzdělávacích kampaních, z nejznámějších lze jmenovat například „*Music Matters*“ (na hudbě záleží).

6.3 Shrnutí

Význam internetu pro hudbu neustále roste a uživatelé už ani kolikrát nemají potřebu si hudbu vlastně pořizovat. Vzpomeňme například služby, které nabízí server youtube.com, kde je možné nálezt v podstatě bez výjimky kteroukoliv hudební skladbu. Proč si tedy vlastně hudbu pořizovat, obsazovat místo na harddisku, zabírat místo v pokoji nákupem CD, když je při vysokorychlostním a datově neomezeném internetu dnes vše možné provádět online. Youtube je samozřejmě bezkonkurenčně největším serverem svého druhu, nicméně zdaleka ne jediným, který umožňuje uživatelům poslouchat hudbu online. Co se vám nepovede nalézt na Youtube, může být k dispozici například na souncloud.com, spotify.com (zatím nedostupný v ČR) a celé řadě dalších. Z tohoto důvodu se objevuje stále autorů a umělců, kteří

na snahu za domáhání se svých autorských práv úplně rezignovali nebo dokonce hudební pirátství vůbec nepovažují za problém. Svou „práci“ dělají možná hlavně pro radost sobě a ostatním, proto svá alba a skladby dávají například na internet volně ke stažení. Svůj obchodní model tito interpreti orientují na jejich živá vystoupení, snaží se lidí zaujmout a přilákat na koncerty a internetovou síť a pro uživatele bezplatnou distribucí děl využívají jako jejich marketingový – propagační nástroj. Zdá se, že nejen klasické originální hudební nosiče a s tím spojené kamenné hudební obchody se mají začít vážně obávat své budoucnosti. Inovace v hudebním světě dosahují takové rychlosti, že než se hudební trh a společnost stačí přizpůsobit na radikální změny podmínek, už je nutné, aby subjekty hudebního průmyslu začaly opět přetvářet své strategie.

7 Závěr

Ochrana duševního vlastnictví, jehož součástí je hudba doprovázející většinu lidí v jejich každodenním životě, je velmi často diskutovaným tématem a snaha o vytvoření ideálního systému, který by zajišťoval vlastníkům práv patřičnou ochranu a na druhé straně uživatelům dával dostatek příležitostí k užívání děl, už trvá několik desítek let. Zásadou některých trendů 21. století, nabývá porušování autorských práv k hudebním dílům ve srovnání s počátkem 19. století, kdy začal být používán pojem duševní vlastnictví ve smyslu, v jakém ho známe dnes, úplně nových rozměrů.

Rozhodně základním činitelem, který autorská práva staví do odlišné situace, je digitalizace. Dílo už není dále tolik závislé na hmotném substrátu, rozmnožování děl je daleko jednodušší, rychlejší a kvalitnější. Digitální prostředí silně podpořené internetovou sítí, vysokorychlostním připojením a v podstatě neomezeným stahováním, vytváří příznivé podmínky pro ilegální činnosti, které se pro společnost stávají naprosto běžnou rutinní aktivitou a lidé si přestávají uvědomovat, že se něčeho nezákonného a hlavně neetického dopouští. Chránit autorská díla v digitální podobě je nesmírně obtížné a pro tvůrce autorského práva dnes představují fundamentální výzvu.

Každopádně třeba říci, že pokrok technologie a rozvoj internetu jako takového, nutí hudební umělce, kteří pochopili, že není možné se spoléhat a čekat až se autorské právo přizpůsobí novým podmínkám, hledat nové cesty a způsoby distribuce jejich výtvorů ke spotřebitelům. Díky internetové síti (a ostatním technologiím) mají autoři možnost díla sami digitalizovat a šířit přímo veřejnosti, proto z řetězce stále častěji dochází k vynechávání hudebních společností a distributorů.

Cílem práce bylo nejprve podat přehled o právní úpravě a možnostech ochrany autorských práv v hudební oblasti, dle něhož mohly být vyjasněny nejčastější (sporné) situace v praxi. Na závěr mělo být rovněž přidáno ekonomické hledisko hudebního průmyslu a na základě sesbíraných poznatků a provedeného výzkumu měly být zjištěny poměry ve společnosti a její vztah k hudebnímu světu.

Evidentně, právní normy autorského práva jsou pro aktuální situaci v hudebním průmyslu zastaralé a nedostačující, je však nesmírně obtížné přijít s novým řešením, které by dostatečně dokázalo reagovat na progres v hudebním průmyslu a co nejlépe zajistilo ochranu duševní činnosti.

V průběhu práce se po celou dobu hovořilo o autorských právech a s tím spojeným užíváním autorských děl ve vztahu k autorskému zákonu. Na tomto místě je třeba zdůraznit a dále mít na paměti, že respektování autorských práv není jen záležitostí právní, ale v první řadě etickou. V případě neautorizovaného kopírování díla, v digitálním prostředí obvykle stahování z internetu, se ve skutečnosti jedná v podstatě o krádež – krádež díla, nápadu, snahy a úsilí autora obětovaného ve prospěch vytvoření duševního statku přispívajícího ke kulturnímu rozvoji společnosti. Protože hudba nemá žádnou materiální podobou (dá se pouze na materiálním nosiči zachytit), je daleko složitější si představit, že i hudba má svého vlastníka disponujícího některými právy, která mají být všemi ostatními uznávána.

Známa fráze používaná jako protiargument na adresu pachatelů, že *neznalost zákona neomlouvá* v autorskoprávní oblasti použít nelze, neboť „pachatelé“ kolikrát vlastně jednají v souladu se zákonem nebo si svého nelegálního počínání neuvědomují. Jak bylo řečeno a jak do určité míry rovněž dokázal průzkum, lidé velmi často s autorským zákonem a podstatnými aspekty autorského práva důkladně obeznámeni nejsou. Je ale rozhodně v zájmu všech osob, kterých se pirátství dotýká, tedy autorů, umělců, hudebních společností i států, aby veřejnost byla v oblasti autorských práv více informována, což by alespoň teoreticky mohlo zvýšit šanci, že někteří uživatelé začnou od nelegálních počínů upouštět.

Internet je obrovským zdrojem informací a výborným nástrojem pro sdělování děl veřejností. Při neustále se měnícím prostředí a lidské vynalézavosti není snadné vytvořit jednotný metr, dle kterého by byli jasně definováni a odhalováni pachatelé, kteří by byli patřičně trestáni za ilegální činnosti. Jako jedno z možných řešení, které má být příkladem pro ostatní státy ve snaze o eliminaci nelegálního rozšiřování hudby na internetu, je francouzský model HADOPI. Tento zákon zakládá na myšlence, kterou významně obsahovala i původní verze dohody ACTA (viz výše) a sice, že poskytovatelé internetových služeb by měli být těmi, komu by měly být dány větší pravomoci při monitorování chování jejich klientů. Zákon HADOPI umožňuje poskytovatelům internetových služeb při opakované nelegální činnosti uživatele dokonce úplně odpojit od internetu. I když zákonodárci věří, že systém je za necelé dva roky své existence úspěšný, veřejnost, stejně jako někteří samotní evropští poslanci, jej kritizují s komentováním, že odpojení od internetu je porušením základních práv jednotlivců svobodného přístupu k internetu. Zahrnutí poskytovatelů připojení k internetu do boje s porušováním autorských práv na internetu se jeví jako

možné řešení minimálně z krátkodobého hlediska. Na druhou stranu, zesílením jejích pravomocí mohou některé kroky hraničit ochranou osobních údajů a nabourávat zásadu o svobodném přístupu k internetu. Navíc, lze jen těžko říct, jestli takové řešení může splňovat svůj princip i z dlouhodobého hlediska.

Jak je vidno, problematika autorských práv je a nejspíše i nadále bude velmi ožehavým a zapeklým tématem. Je zde jen malá pravděpodobnost, že někdy dojde k vytvoření optimálního právního rámce, který by tvůrcům zaručil dostatečnou ochranu autorských děl a zároveň neomezil veřejnosti možnost užívání výsledků duševní činnosti. Nezřídka lze také zaslechnout názory, že nehmotné statky jsou komoditami, které představují trh jako každý jiný, a tak i tento trh si, na bázi myšlenky o neviditelné ruce trhu, časem pomůže sám. Otázkou zůstává, zdali nedostatečná právní ochrana, která k zabránění ušlých zisků umělců moc nepomáhá, není dost demotivující k tomu, aby autoři pokračovali ve své činnosti a přispívali tak k rozvoji kultury společnosti.

Seznam použité literatury

AUJEZDSKÝ, Josef. Novelizovaný autorský zákon a „kopírování“ pro osobní potřebu. In: *eAdvokacie* [online]. 2006-09-04 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/novelizovany-autorsky-zakon-a-kopirovani-pro-osobni-potrebu.html>

Autorská práva a práva duševního vlastnictví – Příručka. *Evropská komise* [online]. [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/youguide/fiches/glossary_ipr/index_cs.htm

BÁRTEK, Matěj. *Kolektivní správa autorských práv k hudebním dílům: historie a současnost*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra občanského práva. Dostupná také z: http://is.muni.cz/th/76698/pravf_m/Diplomka-_Matej_Bartek.txt

BUDAL, David. Ve Francii začal platit protipirátský zákon „HADOPI“. In: *ITBiz.cz* [online]. 2010-01-05 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-54477110-ulozto-cz-funguje-jako-megaupload-utoky-hackeru-jsou-absurdni-tvrdi-it-expert-sedlak>

CAULFIELD, Holden. Válka proti serverům na sdílení dat: Co tím kdo sleduje? In: *Zrcadlo.blogspot.com* [online]. 2012-01-23 [cit. 2012-05-25]. Dostupné z: <http://zrcadlo.blogspot.cz/2012/01/valka-proti-serverum-na-sdileni-dat-co.html>

ČERMÁK, Jiří. MP3, Internet a autorské právo. In: *ITprávo - server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2003-11-04 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=152717>

ČERMÁK, Jiří. Internet a autorské právo - otázka určení rozhodného práva a jiné autorskoprávní aspekty Internetu. In: *ITprávo - server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2000-01-09 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=45621>

ČERMÁK, Jiří. Vztah principu teritoriality a polohy serveru při určení rozhodného autorského práva na Internetu. In: *ITprávo - server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2001-11-13 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=47573>

ČESKÁ PROTIPIRÁTSKÁ UNIE. *Česká protipirátská unie* [online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.cpufilm.cz/index.htm>

ČT24. Zakladatele serveru The Pirate Bay čeká vězení a pokuta. In: *ČT 24* [online]. 2009-04-17 [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-a-technologie/51942-zakladatele-serveru-the-pirate-bay-ceka-vezeni-a-pokuta/>

ČTK. Pirátství připravují hudební průmysl o zisky, prodej hudby klesl o deset procent. In: *IHNED.cz* [online]. 2010-01-21 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-40103820-piratstvi-pripravuji-hudebni-prumysl-o-zisky-prodej-hudby-klesl-o-deset-procent>

ČTK. V Česku padl první trest za nelegální sdílení hudby přes internet. In: *Česká média* [online]. 2007-04-19 [cit. 2012-05-16]. ISSN 1214-1062. Dostupné z: <http://www.ceskamedia.cz/media/193113/v-cesku-padl-prvni-trest-za-nelegalni-sdileni-hudby-pres-internet>

Digital Music Report 2012. Expanding Choice. Going Global. *IFPI*. [online]. [cit. 2012-06-11]. Dostupný z: <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2012.pdf>

DOBEŠ, Petr. Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I. In: *Právní rádce*, roč. 15, č. 4, 2001. ISSN 1210-4817. Dostupné také z: http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078260-20974790-F00000_detail-rozmnozovani-autorskych-del-pro-soukromou-potrebu-i

DOČEKAL, Daniel. Francouzské třikrát a dost snížilo pirátství. HADOPI varovalo přes 750 tisíc uživatelů. In: *Lupa.cz* [online]. 2012-03-28 [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/zpravicky/francouzske-trikrat-a-dost-snizilo-piratstvi-hadopi-varovalo-pres-750-tisic-uzivatelu/>

DOČEKAL, Daniel. Fakta o ACTA - Proč je ACTA nepřijatelná v deseti bodech. In: *POOH.CZ* [online]. 2012-01-29 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.pooh.cz/pooh/a.asp?a=2017573>

FRITH, Simon and Lee MARSHALL. *Music and Copyright*. 2nd ed. New York: Routledge, 2004. 218 s. ISBN 0-415-97253-1.

HOLÝ, Petr a Helena CHALOUPKOVÁ. *Autorský zákon. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 652 s. ISBN 978-80-7179-586-5.

HOFMANN, Ivo, Bc. *Kolektivní správa v oblasti hudby*. Brno, 2009. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta filozofická, Ústav hudební vědy. Management v kultuře. Dostupná také z:

http://is.muni.cz/th/165857/ff_m/Diplomova_prace.pdf

HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika a Martin VOBORNÍK. *Ochrana autorských práv. Informační materiál pro učitele k výuce na základních a středních školách*. Dostupný také z: <http://www.vscht.cz/document.php?docId=4319>

HRADEC, Jiří. *Jiří Hradec: Autorská práva v ČR a zločinné praktiky OSA* [online]. [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.jirihradec.cz/>

IFPI. *IFPI* [online]. (2012) [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.ifpi.org/>

IFPI. *IFPI – Mezinárodní federace hudebního průmyslu: Národní skupina České republiky* [online]. (2012) [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://www.ifpicr.cz>

IFPI. *Investing in Music: How music companies discover, develop & promote talent*. London, 2010. Dostupné také z:

http://www.ifpi.org/content/library/investing_in_music.pdf

IFPI Digital Music Report 2011. Music at the touch of a button. *IFPI*. [online]. [cit. 2012-06-10]. Dostupný z: <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2011.pdf>

IFPI Digital Music Report 2010. Music how, when, where you want it. *IFPI*. [online]. [cit. 2012-06-10]. Dostupný z: <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2010.pdf>

INTERGRAM. *Intergram - Nezávislá společnost výkonných umělců* [online]. (2011) [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.intergram.cz/cs/>

JAKUBÍČEK, Petr. *Hudební dílo a jeho právní ochrana v kontextu internetového pirátství*. Praha, 2010. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, Komerční právo. Dostupná také z:

http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=hudebn%C3%AD%20d%C3%ADlo%20a%20jeho%20pr%C3%A1vn%C3%AD%20ochrana%20v%20kontextu%20internetov%C3%A9ho%20pir%C3%A1tstv%C3%AD%20jakub%C3%AD%C4%8Dek&source=web&cd=1&ved=0CEcQFjAA&url=https%3A%2F%2Fwww.vse.cz%2Fvskp%2Fshow_file.php%3Fsoubor_id%3D1004891&ei=7T75T979LOHj4QS6nanEBg&usg=AFQjCNGcIMnu_yBexmiMQ4daPye8Wqvmvw&cad=rja

KŘÍŽ, Jan a kol. *Aktuální otázky práva autorského*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 83 s. ISBN 978-80-246-1528-8.

KUKAČKOVÁ Jana. *Průmysl populární hudby v období rozvoje internetu. Problematika stahování a sdílení hudby*. Brno, 2008. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta filozofická, Ústav hudební vědy. Sdružená uměnovědná studia. Dostupné také z:

http://is.muni.cz/th/178772/ff_b/Kukackova_PRUMYSL_POPULARNI_HUDBY_V_OBDOBI_ROZVOJE_INTERNETU._PROBLEMATIKA_STAHOVANI_A_SDILENI_HUDBY..pdf

KUKAČKOVÁ, Jana. *Průmysl populární hudby v období legislativních proměn ochrany duševního vlastnictví v souvislosti s digitálním šířením hudby*. Brno, 2011. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta filozofická, Ústav hudební vědy. Management v kultuře. Dostupná také z:

http://is.muni.cz/th/178772/ff_m/DP_Kukackova_Jana.pdf

LACINA, Jan. Chyby Ochranného svazu autorského. *Lidové noviny*, 1996-04-16, roč. IX, čís. 90, s. 1. ISSN 0862-5921. Dostupné z:

<http://www.volny.cz/jiri.hradec/tisk/ln160496/ln160496.htm>

MAYER, Jindřich. *Individuální uplatňování autorských práv k hudebním dílům a jejich ochrana*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra občanského práva. Dostupná také z:

http://is.muni.cz/th/170246/pravf_m/diplomova_prace.pdf

MIKŠ, Tomáš. *Právo duševního vlastnictví v hudebním průmyslu*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, Katedra občanského práva. Dostupná také z:

http://is.muni.cz/th/210708/pravf_m/Pravo_dusevniho_vlastnictvi_v_hudebnim_prumyslu.pdf

MYŠKA, Matěj. *Limity rozmnoženiny pro osobní potřebu*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ústav práva a technologií. Dostupná také z

http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/05_obcan/Myska_Matej_%284799%29.pdf

OCHRANNÝ SVAZ AUTORSKÝ. OSA – *Ochranný svaz autorský* [online]. ©2011 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://www.osa.cz/>

OCHRANNÝ SVAZ AUTORSKÝ. Ročenka OSA 2010. OSA – *Ochranný svaz autorský* [online]. [cit. 2012-05-23]. Dostupné z:

http://www.osa.cz/media/93847/rocenkaosa_2010_web_cz.pdf

OCHRANNÝ SVAZ AUTORSKÝ. Ročenka OSA 2011. OSA – *Ochranný svaz autorský* [online]. [cit. 2012-05-23] Dostupné z:

<http://www.osa.cz/media/107806/osa-rocenka2011-web.pdf>

PRCHALOVÁ, Markéta. Markéta Prchalová: Zatímco zákon je ještě v době opic, piráti už létají do vesmíru. In: *DigiZone.cz* [online]. 2009-06-09 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z:

<http://www.digizone.cz/clanky/marketa-prchalova-zatimco-zakon-je-jeste-v/>

RÁDL, Jan. Hudební průmysl zvažuje žalobu na Google. Prý přihlíží pirátství. In: *Reflex* [online]. 2012-02-17 [cit. 2012-06-12]. ISSN 1213-8991. Dostupné z:

<http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/45212/hudebni-prumysl-zvazuje-zalobu-na-google-pry-prihlizi-piratstvi.html>

SLÍŽEK, David. Co stojí v žalobě na Megaupload: Bylo to Megaspiknutí. In: *DATARAMA. Aktuálně.cz* [online]. 2012-01-20 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z:

<http://datarama.aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=729760>

SOLON, Olivia. What is Acta and why should you be worried about it?

In: *Wired.co.uk* [online]. 2012-01-24 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:

<http://www.wired.co.uk/news/archive/2012-01/24/acta-101?page=all>

Statistické přehledy kriminality za rok 2011. *Policie.cz* [online]. [cit. 23.3.2012]

Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-650295.aspx>

STANČÍK, Martin. Soud ženě snížil pokutu za sdílení hudby o desítky milionů korun. In: *PCTuning* [online]. 2012-01-25 [cit. 2012-05-16]. Dostupné z:

<http://pctuning.tyden.cz/component/content/article/1-aktualni-zpravy/16361-soud-zene-snizil-pokutu-za-sdileni-hudby-o-desitky-milionu-korun>

STROUHAL, Jan. Uložto.cz funguje jako Megaupload. Útoky hackerů jsou absurdní, tvrdí IT expert Sedlák. Dění kolem uzavření světoznámého serveru pro sdílení dat.

In: *IHNED.cz* [online]. 2012-01-20 [cit. 2012-06-05]. Dostupné z:

<http://byznys.ihned.cz/c1-54477110-ulozto-cz-funguje-jako-megaupload-utoky-hackeru-jsou-absurdni-tvrdi-it-expert-sedlak>

SÝKORA, Martin. Výjimka z ochrany autorského díla - Volná užití (III.). In: *Právo IT* [online]. 2008-09-22 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z:

<http://www.pravoit.cz/article/vyjimka-z-ochrany-autorskeho-dila-volna-uziti-iii>

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-178-9.

ŠANDA, Karel. V Česku padl první trest za nelegální šíření hudby. In: *TÝDEN.cz* [online]. 2007-04-19 [cit. 2012-05-21]. Dostupné z:

http://www.tyden.cz/rubriky/media/v-cesku-padl-prvni-trest-za-nelegalni-sireni-hudby_8865.html

ŠANDERA, František. *Ekonomické aspekty ochrany práva duševního vlastnictví*. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Veřejná ekonomika a správa. Dostupná také z:

http://is.muni.cz/th/163665/esf_b/Bakalarska_prace_Frantisek_Sandera__uco_163665.pdf

ŠTEFEK, Petr. OSA – plíživý vykradač peněženek?. *EMag.cz: technologický magazín* [online]. 2008 [cit. 2012-04-29]. ISSN 1802-4238. Dostupné z:

<http://www.emag.cz/osa-plizivy-vykradac-penezenek/>

The International Federation of the Phonographic Industry (IFPI) In: *Copyright Office of Vietnam* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z:

http://www.cov.gov.vn/cbqen/index.php?option=com_content&view=article&id=554:-the-international-federation-of-the-phonographic-industry-ifpi&catid=48:to-chuc-quan-ly-tap-the-quoc-te-ve-quyen-tac-gia&Itemid=85

TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4.

TELEC, Ivo a Pavel Tůma. Přehled práva duševního vlastnictví a jeho právní ochrany v České republice. *Právní rádce* [online]. Praha: Economia, 2011 [cit. 2012-04-06]. ISSN 1213 – 7693. Dostupné z:

http://www.ihned.cz/download/DOT_nwsltr/PRprirucka_02_2004.pdf

UHLÍŘOVÁ, Alena. Ochranný svaz autorský nestojí o naše peníze. Chce jen chránit práva. In: *TOPZINE.CZ* [online]. 2011-09-02 [cit. 2012-05-19]. Dostupné z:

<http://www.topzine.cz/ochranny-svaz-autorsky-nestoji-o-nase-penize-chce-jen-chranit-prava>

Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 25. 3. 2009, sp. zn. 5 Tdo 234/2009.

Dostupné také z: <http://kraken.slv.cz/5Tdo234/2009>

VACÍČEK, Libor. *Autorské právo a pirátství* [online]. [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/daportal/autorske-pravo-apiratstvi>

VACÍČEK, Libor. *Hudební průmysl v éře globalizace*. [online]. [cit. 2012-05-15]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/daportal/hudebni-prumysl-v-ere-globalizace>

VALÁŠEK, DEAN. *Neznalost zákona neomlouvá: O poplatcích OSA, Intergramu & spol.* [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: http://www.cot.cz/data/cesky/00_06/6_trend_8.htm

Věkové složení obyvatelstva v roce 2011. *Český statistický úřad* [online]. 2012-05-31 [cit. 2012-05-17]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4003-12-r_2012

Vyhláška č. 488/2006 Sb. ze dne 16. října 2006, kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. Dostupná také z: http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/08-488_se_zaprac_zmenami.pdf

Vyhláška ze dne č. 408/2008 Sb. ze dne 6. listopadu 2008, kterou se mění vyhláška č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 133, s. 6610. Dostupná také z: <http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/09-4082008.pdf>

Vyjádření veřejného ochránce práv k vyhlášce č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů ke zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn. In: *Veřejný ochránce práv: OMBUDSMAN* [online]. 2007-01-31 [cit. 2012-05-09]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/zasadni-stanoviska/stanoviska-2005-2007/stanovisko-k-vyhlasce-mk-o-autorskych-poplaticich-3112007/>

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). *Businesscenter.cz* [online]. [cit. 2012-04-26]. Dostupný také z:

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/autorsky/>

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. *Businesscenter.cz* [online]. [cit. 2012-04-26]. Dostupný také z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcanzak/>

Seznam zkratek

angl.	anglického
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
AZ	autorský zákon
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
kap.	kapitola
Kč	Korun českých
MKČR	Ministerstvo kultury České republiky
odst.	odstavec
písm.	písmeno
resp.	respektive
tis.	tisíc
tj.	to je
USD	amerických dolarů
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
zák.	zákon

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licence k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 12. července 2012

Bc. Jiří Svoboda

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 2 – Grafy

Příloha č. 3 – Výroční zpráva OSA pro rok 2011

Příloha č. 4 – Rozvaha a výkaz zisku a ztráty OSA za rok 2011